

Foto: Martina Wilhelmová

9 177001 1232004 0 5

Cena 40 Kč

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

5

2013
ročník 65

163 **TÉMA: Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2011?** Vít Richter

168 **AUTOMAT KNIHOVNA s Ing. Petrem Žabičkou „Národní kulturní dědictví by mohl každý dostat nahrané například do občanského průkazu...“**
 Jan Kaňka

171 **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**

172 **ROVNÝ PŘÍSTUP**
– Novinky ze semináře Zvukové knihovny 2013
 Jitka Němcová
– INSPO 2013 – Moderní technologie usnadňují život lidem se zdravotním postižením
 Jaroslav Winter

176 **Jak se žije knihovně na soukromé vysoké škole**
 Petra Hornochová

179 **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
– Jak se „budí“ knihovny – zkušenosti knihovny v Modré Eva Turecká
– Moji kolegové komisaři aneb Komise Vesnice roku
 Milena Kodýmová

182 **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
Gejša třikrát jinak Marta Koniřová

184 **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA**
 Marta Vaculínová

185 **Do Norska, země Vikingů a trollů za studiem knihovnictví** Michal Klajban

188 **Noc s Andersenem 2013**

190 **PRÁVNÍ PORADNA**
Poskytování internetu v knihovnách Jiří Klusoň

192 **Výsledky ankety SUK 2012**

193 **BIBLIOWEB 2013**

194 **Z KNIHOVEN**

196 **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na červen**

198 **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**

199 **ZE SVĚTA**

200 **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

1 Jak se „budí“ knihovny (str. 179)

2 Z knihovny MUP (str. 176)

3 SUK 2012 (str. 192) Foto Petr Šolar

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatně):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.

– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojičíslo 60 Kč)

Předplatně pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
(dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 5. 2013.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- THEME: What was loaned from public libraries in 2011?**
Vít Richter **163**
- AUTOMATIC LIBRARY** with Petr Žabička from the Moravian Library in Brno: „Everybody could have the national cultural heritage recorded on their identity card for example...“ *Jan Kaňka* **168**
- RETRO SLOT** **171**
- EQUAL ACCESS: 172**
— INSPO 2013 *Jaroslav Winter*
— Latest from the Audio Libraries 2013 seminar *Jitka Němcová*
- Life at a private higher education institution library**
Petra Hornochová **176**
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: 179**
— How a library „comes round“ – experience at the library in Modrá
Eva Turecká
— My colleagues the commissioners (Village Commission of the Year)
Milena Kodýmová
- READER'S DIARY: Three kinds of geisha** *Marta Koniřová* **182**
- NATIONAL MUSEUM LIBRARY SECRETS** *Marta Vaculínová* **184**
- To Norway, land of vikings and trolls, to study librarianship**
Michal Klajban **185**
- LEGAL ADVICE: Using the internet in libraries** *Jiří Klusoň* **190**
- SUK – we're all reading 2012 poll results** **192**
- BIBLIOWEB 2013** **193**
- FROM THE LIBRARIES** **194**
- Regular features

AUS DEM INHALT

- THEMA: Was lieh man in öffentlichen Bibliotheken im Jahr 2011?**
Vít Richter **163**
- AUTOMAT BIBLIOTHEK** mit Ing. Petr Žabička aus Mährischen Landesbibliothek in Brno: „Jeder konnte das Kulturerbe zum Beispiel auf dem Personalausweis bekommen...“ *Jan Kaňka* **168**
- RETRORUBRIK** **171**
- GLEICHBERECHTIGTE STELLUNG: 172**
— INSPO 2013 *Jaroslav Winter*
— Neuigkeiten aus dem Seminar Audiobücherei 2013 *Jitka Němcová*
- Wie lebt die Bibliothek an der privaten Universität**
Petra Hornochová **176**
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: 179**
— Wie wacht die Bibliothek auf – Bibliothekerfahrungen aus Modrá
Eva Turecká
— Meine Kommissar Kollegen oder Kommission des Jahrdorfes
Milena Kodýmová
- AUS DEM LESERTAGESBUCH: Geisha dreimal anders**
Marta Koniřová **182**
- AUS DEM GEHEIMNIS DER NATIONALMUSEUMSBIBLIOTHEK**
Marta Vaculínová **184**
- Nach Norwegen, ein Land der Wikinger und Trolle, Bibliothekswissenschaft zu studieren**
Michal Klajban **185**
- DIE RECHTSBERATUNGSTELLE:**
Internetnutzung in Bibliotheken *Jiří Klusoň* **190**
- SUK Umfrageergebnis – alle lesen 2012** **192**
- BIBLIOWEB 2013** **193**
- AUS DEN BIBLIOTHEKEN** **194**
- Ständige Spalten

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, ráda bych tentokrát naše úvodní slova věnovala poděkování, které mám dlouho na jazyku, a aktuálně mi jej připomenul redakční archiv, kam v nedávných dnech přibyl další přírůstek. Obsahuje jedenáct svázaných loňských čísel Čtenáře, a než jsem ho zařadila, nedalo mi to a alespoň zběžně jsem začala listovat. Dny a týdny totiž neúprosně letí a při plánování měsíčníku není mnoho času dívat se zpět. Když člověk ale vidí tolik článků a jmen pohromadě, uvědomí si hmatatelněji, že mnoho času je potřeba také na straně autorů, kteří ho psaní příspěvků do oborových periodik věnují. Kdybychom ve Čtenáři pominuli veškeré fotografie a grafickou úpravu, je na zaplnění stávajícího rozsahu jednoho ročníku o 460 stránkách potřeba přibližně 1070 normostran textu, což představuje 1 926 000 znaků! I když nám část místa ubere zmíněný obrazový doprovod, je to zajímavé číslo, ke kterému dospějeme zejména s vaší pomocí. Takže děkujeme a těšíme se na další spolupráci!

V aktuálním čísle se sešlo najednou několik rubrik, které se snažíme zařazovat s větší či menší pravidelností. Nenechte si tedy určitě ujít další pokračování ze série Automat knihovna, postřehy a témata související s knihovnami v malých obcích nebo třeba problematiku rovného přístupu, se kterým tentokrát částečně koresponduje i právní poradna. A abych nezapomněla, neméně zajímavé je i samotné téma o tom, co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v předminulém roce. Na tento přehled opět brzy navážeme a přineseme vám také shrnutí za rok 2012.

Již poněkoličkáte jste se nám svěřili se čtenářským zážitkem, v květnovém čísle je dokonce trojnásobný. Inu, říká se „do třetice všeho dobrého“, ale opravdu to tak tentokrát dopadlo? Prozrazuje to rubrika Ze čtenářova deníku, která je otevřena všem zájemcům. Co čtou čtenáři z fondů knihoven, už víme, ale co čtou knihovníci? Dejte nám vědět, jsme zvědaví.

A kdybych závěrem měla upozornit už jen na poslední příspěvek, byl by to ten, který ukazuje, jak se žije knihovně na soukromé vysoké škole. Ale možná také ten o studiu knihovnictví v zemi Vikingů a trollů. Nebo do třetice...?

Lenka Šimková

Národní technická knihovna a Městská knihovna v Praze organizují 19. mezinárodní seminář **CASLIN 2013** s tématem *Knihovny a spolupráce: modely a metody*. Setkání se uskuteční **2. – 6. 6. 2013** v Krásné Lípě.

Sekce veřejných knihoven SKIP spolu s KKD Vyškov, za podpory Ministerstva kultury ČR, zvou na první ze dvou letošních **Workshopů pro pracovníky metodických oddělení veřejných knihoven**. Aktuální seminář proběhne ve Vyškově ve dnech **5. a 6. června 2013** a na jeho programu je zejména setkání metodiků pověřených knihoven, které přinese zajímavé a užitečné informace, přednášky, novinky, diskuse a ukázky dobré praxe. Všechny informace jsou pro zájemce vystaveny na stránkách <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-verejnych-knihoven/akce-sekce-verejnych-knihoven/workshop-pro-pracovniky-metodicky-oddeleni-verejnych-knihoven>.

Osmá **valná hromada SKIP** se uskuteční dne **20. června 2013** na Mendelově univerzitě v Brně, ve spolupráci s Ústavem vědecko-pedagogických informací a služeb MU. V návaznosti na valnou hromadu proběhne ve dnech **19. a 21. 6.** odborná konference **Knihovny pro budoucnost – Budoucnost pro knihovny**. Přihláška a program pro účastníky je k dispozici na webu <http://www.skipcr.cz/>.

NEUŠLO NÁM

Služba **Ptejte se knihovny**, díky níž lze od roku 2002 získat odpověď na téměř jakoukoli otázku, je nově dostupná také jako mobilní aplikace pro iPhone, iPad a iPod touch. Aplikace umožňuje položit dotaz prostřednictvím formuláře, procházet bohatý archiv již zodpovězených otázek z celé řady vědních oborů či sledovat pravidelně aktualizovaný nejlepší Dotaz týdne. Součástí aplikace jsou i stručné informace o této službě a odkaz na její Facebook.

V březnu byl zahájen projekt **Staré mapy – www.staremapy.cz**. Vznikl na základě spolupráce devíti českých paměťových institucí a jeho cílem je zvýšit úroveň zpřístupnění digitalizovaných mapových sbírek. Uživatelé mohou jeho prostřednictvím poznávat zastřené stopy dávné minulosti v současné krajině a přitom také přispět k lepší dostupnosti vzácných děl. Knihovny a muzea vyzývají veřejnost ke spolupráci při odkrývání zapomenutého obsahu starých map.

Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2011?

Novelou autorského zákona č. 122/2000 Sb. z roku 2006 byla Národní knihovně ČR uložena povinnost hradit kolektivním správcům (DILIA a Ochranná organizace autorská) odměny za půjčování autorských děl v knihovnách ČR ve výši 0,50 Kč za jednu absenční výpůjčku. Na základě statistických údajů o počtu výpůjček uskutečněných knihovnami se pravidelně provádí výpočet odměn za půjčování v uplynulém roce. Za rok 2011 byla takto uhrazena částka více než 22,4 mil. Kč. Kolektivní správce má současně povinnost vybranou částku rozúčtovat a předat jednotlivým autorům. Pro tento účel shromažďuje Národní knihovna ze vzorku 35 knihoven¹ různých velikostí údaje o výpůjčkách v podobě ISBN. ISBN následně umožňuje dohledat v databázi národní bibliografie podrobné bibliografické údaje o půjčovaných dílech. Níže uvedená analýza vychází z dat, která byla shromážděna za rok 2011. Předmětem analýzy bylo 1 333 918 absenčních výpůjček (bez prolongací a evidovaných prezenčních výpůjček), které byly uskutečněny z 20 520 různých titulů. V roce 2011 bylo ve všech veřejných knihovnách registrováno přibližně 44 mil. výpůjček. Uvedený vzorek tedy tvoří zhruba 3 % z celkového počtu výpůjček, které byly uskutečněny v knihovnách poskytujících veřejné knihovnické a informační služby.

Jazyk	Počet děl	Zastoupení v %	Jazyk	Počet děl	Zastoupení v %
Čeština	8 476	41,2	Polština	182	0,9
Angličtina	7 769	37,8	Ruština	174	0,8
Němčina	1 497	7,3	Italština	156	0,8
Francouzština	912	4,4	Španělština	148	0,7
Slovenština	546	2,7	Švédština	103	0,5

Půjčovaná díla (20 520 různých titulů) byla původně napsána v 51 různých jazycích. Největší podíl (41 %) představovala díla vytvořená v češtině. Zhruba stejný objem tvořila díla v angličtině (38 %), tj. díla převážně britských a amerických autorů. Všechny ostatní jazyky tvořily pouze 21 %, přičemž největší podíl (7 %) měla díla německých autorů, následovala francouzská literatura se 4 % a slovenská literatura se 3 %. Další jazyky se potom pohybovaly již pod úrovní jednoho procenta.

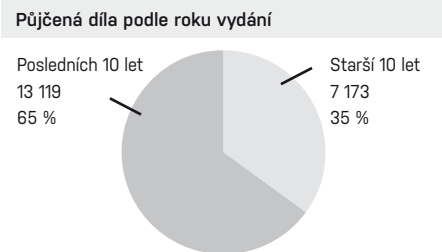
Trochu jiný pohled nám umožňuje analýza celkových výpůjček (1 333 918 výpůjček). Největší frekvenci (50 %) zaznamenala díla britských a amerických autorů. Výpůjčky českých autorů tvořily 32 % z celkového počtu výpůjček, následovaly výpůjčky německých (6 %) a francouzských autorů se čtyřmi procenty. Na úrovni jednoho procenta se pohybovala díla slovenských, švédských, polských a španělských autorů.

Další srovnání nám poskytuje analýza vypůjčených děl podle roku jejich vydání. Z jejich celkového počtu (20 520 různých titulů) bylo 65 % (13 119 titulů) vydáno v posledních deseti letech. Pouze 7173 titulů (35 %) připadlo na knihy starší deseti let.

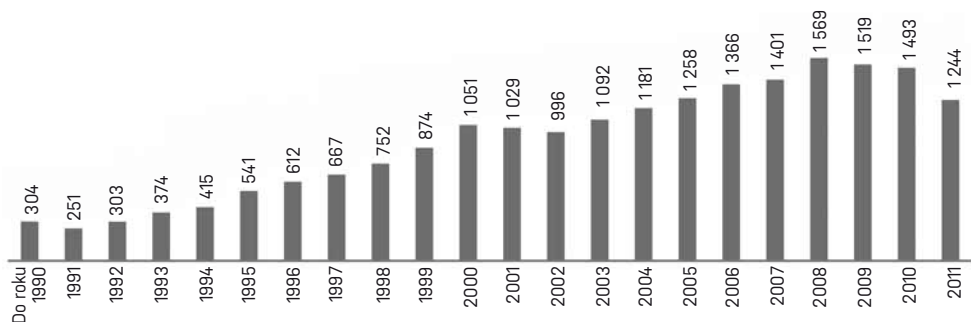
Při podrobnější analýze zjišťujeme, že největší počet děl vypůjčených v roce 2011 tvořila díla vydaná v roce 2008 (1569 titulů). Z tohoto hlediska můžeme pozorovat určitý vzestup zájmu o tituly vydané v daném roce 2011 (1244 titulů), kdy zájem o starší tituly nejdříve stoupá a potom následně

- ODKAZ:**
- SVK Ústí nad Labem, KM Hradce Králové, KJM Brno, KM Ostravy, MK Tábor, MK Kutná Hora, MK v Třebíči, Knihovna Kroměřížska, ŠK Strakonice, MK Břeclav, MK Bohumín, MK Svitavy, MK Rokycany, MK Domažlice, MK Ústí nad Orlicí, MK Beroun, MK Nymburk, MK Kutná Hora, MK v Hlučíně, MK Bílina, MK Dačice, MK Třeboň, MK Tišnov, MK Kaplice, MK Světlá nad Sázavou, MK Polička, MK Chotěboř, MK Milevsko, MK Stříbro, MK Tanvald, MK Český Brod, MK Dobruška.

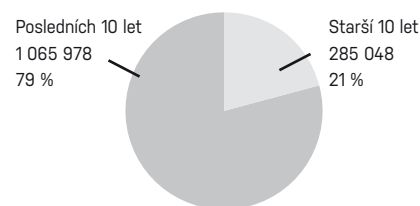
duje postupný pokles. Souvisí to jistě s tím, jak se informace o vydaných knihách postupně rozšiřují mezi veřejnost a uživatele knihoven. Z níže uvedeného grafu je patrné, že přibližně po čtyřech letech zájem o starší tituly téměř rovnoměrně lineárně klesá a po 20 letech, tj. u knih vydaných v roce 1991, je možné zaznamenat pouze 251 titulů, které byly v roce 2011 půjčeny alespoň jedenkrát.

Počty vypůjčených děl podle roku vydání

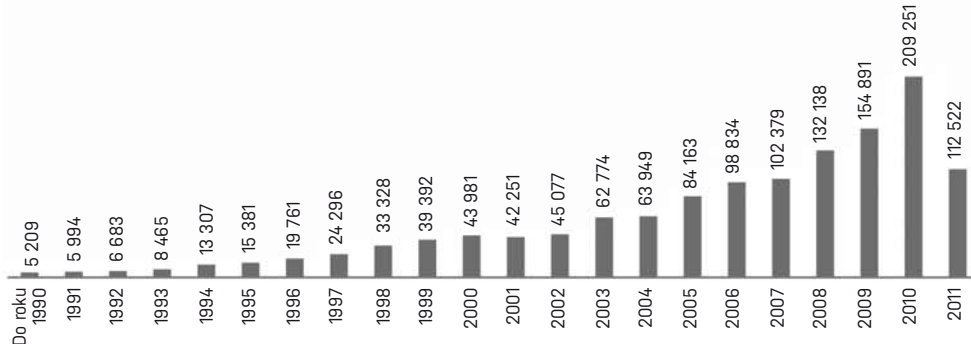
Počet výpůjček podle roku vydání děl

Ještě průkaznější je vliv stáří vydaných knih při sledování počtu výpůjček. Plných 79 % výpůjček (1 065 978) bylo realizováno z titulů vydaných v posledních letech. Tituly se starším vročením se na počtu výpůjček podílely pouze 21 % (285 048 výpůjček).

Při zevrubnějším pohledu zjišťujeme, že největší počet (209 251) výpůjček byl realizován z titulů získaných v roce 2010. Od tohoto roku zpět opět následuje strmý lineární pokles zájmu. O knihy vydané v roce 1991 byl po dvaceti letech 35krát nižší zájem než o tituly vydané v roce 2010. Pro zpřesnění je nezbytné ale uvést, že údaje o výpůjčkách se shromažďují na základě čísla ISBN a z toho také vyplývá, že **předmětem analýzy nebylo půjčování knih bez identifikačního čísla ISBN. Toto omezení se týká zejména starší literatury vydané před rokem 1989**, kdy byl systém ISBN v ČR zaveden. Vzhledem k tomu, že v roce 1989 ještě stále fungoval státem řízený vydavatelský systém, lze předpokládat, že naprostá většina knih vydaných v roce 1989 již údaj o ISBN obsahovala. Přidělování ISBN je dobrovolné, z toho lze

Počty výpůjček děl podle roku vydání

usuzovat, že ani v současnosti nejsou všechny knihy vydané na území ČR vybaveny ISBN, a proto může docházet k mírnému zkresení.

Nejpůjčovanějším českým autorem v roce 2011 byl spisovatel historických románů Vlastimil Vondruška, který má ve fondech sledovaných knihoven 46 svých děl, u kterých bylo evidováno 16 379 výpůjček. Následovala autorka dětské literatury Věra Řeháčková s 14 847 výpůjčkami (121 titulů). Na třetím místě se umístil Michal Viewegh, jeho 23 titulů bylo půjčeno 11 733krát. V níže uvedeném přehledu třiceti nejpůjčovanějších spisovatelů převažují autoři literatury pro děti a mládež a autoři orientovaní na četbu pro ženy. Najdeme zde ale také autory oceňované literární kritikou, jako je například Jaroslav Rudiš (2490 výpůjček), Ivan Klíma (2451 výpůjček), Milan Kundera (2145 výpůjček) a Josef Škvorecký (1859 výpůjček).

Pořadí	Autor	Žánr	Výpůjčky	Pořadí	Autor	Žánr	Výpůjčky
1	Vondruška, Vlastimil	próza – historický román	16 379	15	Nesvadbová, Barbara	próza – literatura pro ženy	3 153
2	Řeháčková, Věra	dětská literatura	14 847	16	Rudiš, Jaroslav	próza	2 490
3	Viewegh, Michal	próza	11 733	17	Klíma, Ivan	próza	2 451
4	Kubátová, Táňa	próza – literatura pro ženy	8 702	18	Steklač, Vojtěch	dětská literatura	2 394
5	Körnerová, Hana Marie	próza – historický román	6 603	19	Řezníčková, Daniela	dětská literatura	2 200
6	Rottová, Inna	detektivky	6 267	20	Šmíd, Zdeněk	próza	2 194
7	Stínil, Luděk	dospívající mládež	4 996	21	Kundera, Milan	próza	2 145
8	Žáček, Jiří	dětská literatura	4 513	22	Švandrlík, Miloslav	próza – satira	2 001
9	Štíplová, Ljuba	dětská literatura	4 407	23	Nepil, František	dětská literatura	1 942
10	Obermannová, Irena	próza – literatura pro ženy	4 140	24	Škvorecký, Josef	próza	1 859
11	Kratochvíl, Miloš	dětská literatura	3 912	25	Longinová, Helena	dospívající mládež	1 837
12	Uher, František	dětská literatura	3 490	26	Novák, Tomáš	psycholog, výchova, rodina	1 826
13	Vašíček, Arnošt	próza – záhadologie	3 485	27	Rudolf, Stanislav	dospívající mládež	1 673
14	Nosková, Věra	romány	3 208	28	Žamboch, Miroslav	fantasy, sci-fi	1 610
				29	Zamora, Juan	detektivky	1 589
				30	Šrut, Pavel	dětská literatura	1 528

Nejpůjčovanější knihou roku 2011 českého autora byla *Biomanzelka* od Michala Viewegha vydaná v roce 2010 (1250 výpůjček). Další knihy tohoto autora *Román pro muže* (1035 výpůjček) a *Báječná léta pod psa* (919 výpůjček) se umístily na třetím a čtvrtém místě. Druhým nejpůjčovanějším titulem (1106 výpůjček) byla kniha Eduarda Petišky *Staré řecké báje a pověsti*. U tohoto titulu je patrný vliv doporučované četby na školách. Zajímavý byl zájem o určitá klasická díla, například *Smrt krásných srnců* od Oty Pavla nebo o novely Bohumila Hrabala.

Nejpůjčovanější knihy českých autorů v roce 2011

Pořadí	Autor	Název	Nakladatel	Rok vydání	Počet výpůjček
1	Viewegh, Michal	Biomanzelka	Druhé město	2010	1 250
2	Petiška, Eduard	Staré řecké báje a pověsti	Ottovo nakladatelství	2006	1 106
3	Viewegh, Michal	Román pro muže	Druhé město	2008	1 035
4	Viewegh, Michal	Báječná léta pod psa	Petrov	1997	919
5	Vondruška, Vlastimil	Apape Satanas!	MOBA	2010	901
6	Pavel, Ota	Smrt krásných srnců	Academia	2007	889
7	Kubátová, Táňa	Převozníci	T. Kubátová	2010	820
8	Hrabal, Bohumil	Tři novely	Československý spisovatel	1989	815
9	Keleová-Vasilková, Táňa	Nataša	Noxi		812
10	Nesvadbová, Barbara	Brusinky	Deus	2009	803

Nejpůjčovanější zahraniční autorkou se stala spisovatelka románů pro ženy Danielle Steelová (17 700 výpůjček, 47 zastoupených děl) následovaná autorkou podobného žánru Sandrou Brownovou (12 771 výpůjček, 21 zastoupených děl). Opět jsou velmi silně zastoupeni autoři literatury pro děti a mládež, například J. K. Rowlingová (9447 výpůjček, 10 zastoupených děl) a francouzský autor Asterixe a Obelixe René Goscinny (7110 výpůjček, 28 zastoupených děl). Mezi převážně anglické autory se probojoval švédský autor detektivek Stieg Larsson (4652 výpůjček) a dvě slo-

venské autorky ženské četby Táňa Keleová-Vasilková (3736 výpůjček) a Eva Urbaníková (3604 výpůjček). Mezi autory najdeme známé spisovatele fantasy, například Terryho Pratchetta (6750 výpůjček) nebo autorku upíří literatury Stephanie Meyerovou (5604 výpůjček). Určitým překvapením může být zastoupení dramatika a básníka Williama Shakespeara (2936 výpůjček), ale i zde se zřejmě projevuje vliv doporučené školní četby.

Pořadí	Autor	Původní jazyk	Žánr	Výpůjčky
1	Steel, Danielle	angličtina	próza – literatura pro ženy	17 700
2	Brown, Sandra	angličtina	próza – literatura pro ženy	12 771
3	McBain, Ed	angličtina	detektivka	10 361
4	Rowling, J. K.	angličtina	dětská literatura	9 447
5	King, Stephen	angličtina	thriller	7 934
6	Gosciny, René	francouzština	dětská literatura	7 110
7	Plaidy, Jean	angličtina	próza – historická literatura	7 051
8	Francis, Dick	angličtina	detektivka	6 974
9	Pratchett, Terry	angličtina	fantasy	6 750
10	Meyer, Stephenie	angličtina	thriller	5 604
11	Deveraux, Jude	angličtina	próza – ženský román, historie	5 502
12	McClure, Ken	angličtina	sci-fi	4 922
13	Coulter, Catherine	angličtina	próza – romantický a historický román, detektivka	4 773
14	Larsson, Stieg	švédština	detektivka	4 652
15	Wood, Barbara	angličtina	próza – literatura pro ženy	4 544
16	Deary, Terry	angličtina	dětská literatura	4 498
17	McCombie, Karen	angličtina	literatura pro dívky	4 187
18	Shan, Darren	angličtina	dospívající mládež	3 928
19	Keleová-Vasilková, Táňa	slovenština	próza – společenský román	3 736
20	Collins, Jackie	angličtina	próza – literatura pro ženy	3 634
21	Urbaníková, Eva	slovenština	próza – literatura pro ženy	3 604
22	Smith, L. J.	angličtina	fantasy pro mládež	3 445
23	Lewis, C. S.	angličtina	fantasy pro mládež	3 356
24	Laurens, Stephanie	angličtina	próza – historické romance	3 141
25	Reichs, Kathy	angličtina	detektivka	3 085
26	Shakespeare, William	angličtina	drama, poezie	2 936
27	Scheffler, Ursel	němčina	literatura pro děti a mládež	2 899
28	Kinney, Jeff	angličtina	literatura pro děti	2 898
29	Mead, Michelle	angličtina	fantasy pro dívky, ženy	2 881
30	Cartland, Barbara	angličtina	próza – literatura pro ženy	2 807

Pořadí deseti nejpůjčovanějších titulů suverénně ovládl švédský autor detektivek Stieg Larsson s nejpůjčovanějším titulem *Muži, kteří nenávidí ženy* (1612 výpůjček) a na dalších místech *Dívka, která si hrála s ohněm* (1525 výpůjček) a *Dívka, která kopl do vosího hnízda* (1515 výpůjček). Na druhém místě vidíme Joan K. Rowlingovou s knihou *Harry Potter a kámen mudrců* (1603 výpůjček) a od téže autorky je na šestém místě ještě *Harry Potter a relikvie smrti* (1466 výpůjček). Na osmém až desátém místě najdeme historickou ságu *Dynastie Morlandů* od britské autorky Cynthii Harrod-Eaglesové.

Pořadí	Autor	Název	Nakladatel	Rok vydání	Jazyk originálu	Počet výpůjček
1	Larsson, Stieg	Muži, kteří nenávidí ženy	Host	2008	švédština	1 612
2	Rowling, J. K.	Harry Potter a kámen mudrců	Albatros	2000	angličtina	1 603
3	Kinney, Jeff	Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho	Albatros	2009	angličtina	1 588
4	Larsson, Stieg	Dívka, která si hrála s ohněm	Host	2009	švédština	1 525
5	Larsson, Stieg	Dívka, která kopl do vosího hnízda	Host	2010	švédština	1 515
6	Rowling, J. K.	Harry Potter a relikvie smrti	Albatros	2008	angličtina	1 466
7	Meyer, Stephenie	Stmívání	Egmont	2009	angličtina	1 397

8	Harrod-Eagles, Cynthia	Dynastie Morlandů – 3. díl – Divoký princ	Euromedia Group 1998	angličtina	1 356
9	Harrod-Eagles, Cynthia	Dynastie Morlandů – 6. díl – Dlouhý stín	Euromedia Group 1999	angličtina	1 353
10	Harrod-Eagles, Cynthia	Dynastie Morlandů – 5. díl – Černá perla	Euromedia Group 1999	angličtina	1 349

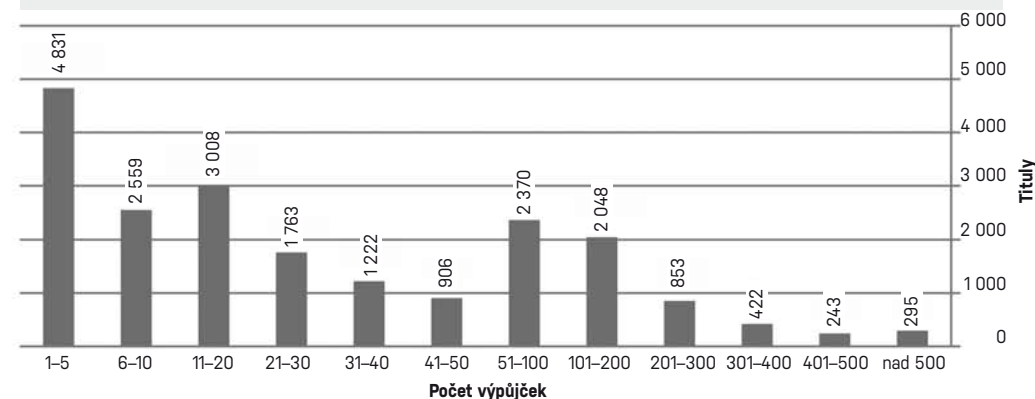
Analýza výpůjček nám může také ukázat podíl produkce jednotlivých vydavatelů na celkovém objemu půjčovaných knih. V roce 2011 bylo ve sledovaných knihovnách půjčeno celkem 20 520 různých titulů knih. Největší podíl na tomto množství měly skupiny vydavatelství Euromedia Group (Ikar, Odeon, Knížní klub). Z tohoto nakladatelství bylo alespoň jednou vypůjčeno 1195 titulů. Významný podíl měl vydavatel literatury pro děti Albatros (661 titulů). Do pořadí nejméně zastoupených vydavatelů se zařadila i nakladatelství odborné literatury, například Vyšehrad (242 titulů), Portál (242 titulů), nakladatelství Lidové noviny (224 titulů), Academia (208 titulů).

Pořadí	Nakladatel	Počet titulů	Pořadí	Nakladatel	Počet titulů
1	Euromedia Group – Ikar	1 195	11	Ivo Železný	315
2	BB/art	941	12	Alpress	281
3	Albatros	661	13	Paseka	242
4	Harlequin	624	14	Vyšehrad	242
5	Mladá fronta	578	15	Portál	242
6	Argo	523	16	Fragment	230
7	Triton	338	17	Lidové noviny	224
8	Grada	334	18	Academia	214
9	Baronet	328	19	Slovart	208
10	Egmont	320	20	MOBA	189

Můžeme také analyzovat podíl produkce jednotlivých vydavatelů na celkovém objemu výpůjček. Nejvíce se ve veřejných knihovnách půjčovaly knihy z vydavatelské skupiny Euromedia (248 995 výpůjček), významnou třetí pozici si drží vydavatelství literatury pro mládež Albatros (76 223 výpůjček). Výhradní vydavatelé odborné a naučné literatury se v tomto žebříčku umístili v nižším pořadí.

Pořadí	Nakladatel	Počet výpůjček	Pořadí	Nakladatel	Počet výpůjček
1	Euromedia Group – Ikar	248 995	11	Motto	30 873
2	BB/art	97 143	12	Erika	25 821
3	Albatros	76 223	13	Petra	24 457
4	Alpress	65 299	14	Domino	18 972
5	MOBA	52 134	15	Olympia	13 599
6	Baronet	47 053	16	Host	12 944
7	Egmont	47 002	17	Beta	12 014
8	Fragment	38 538	18	XYZ	11 409
9	Mladá fronta	37 880	19	Talpress	11 377
10	Argo	32 630	20	Víkend	11 365

Frekvence výpůjček jednotlivých titulů

Na závěr se můžeme podívat na celkové hodnocení počtu výpůjček jednotlivých titulů. Z posledního grafu je patrné, že existuje poměrně nízký počet titulů, které lze zařadit do kategorie „best-sellerů“, například 295 titulů (tj. 1,4 % z celkového množství) bylo v roce 2011 půjčeno více než pětsetkrát. Na druhé straně této škály je 10 398 titulů knih (51 % z celkového množství), které byly půjčeny jednou až dvacetkrát. Do této kategorie patří především naučná a odborná literatura, poezie, klasická próza a další menšinové žánry.

AUTOMAT KNIHOVNA

s ING. PETREM ŽABIČKOU,
z MZK Brno

„Národní kulturní dědictví by mohl každý dostat nahrané například do občanského průkazu...“

Foto Kateřina Foltánková

→ **Petře, dovolím si na úvod trochu obecnější otázku, kterou ode mne s různými obměnami dostávají všichni zpovidání: Jak vnímáš současnou situaci automatizace knihovnictví v České republice (a v kontextu vývoje ve světě)? A terminologická podotázka – není pojem „automatizace“ v naší oblasti už trochu archaismus nebo nadbytečný? Je vůbec ještě něco, co automatizováno není?**

Určitě, takových věcí je spousta. Velká většina knihoven například neumí přijímat on-line platby, velmi často je problém zaplatit kartou za poskytnuté služby i přímo v knihovně. Zcela jistě jsme pozadu za světem i v oblasti nasazení RFID technologie. Ta je už sice v některých knihovnách v provozu, ale většinou se nevyužívá její plný potenciál, tedy mimo identifikace svazků i ochrana fondů a hlavně samoobslužné vypůjčování a vracení. Je to ale pochopitelné, protože náklady na tuto technologii jsou stále velmi vysoké. Když už se zmiňuji o RFID, nemůžu opomenout snahu kolegy Jana Kolátora z Národní technické knihovny, který se chystá oživit roli NTK v oblasti standardizace a zkoordinovat na národní úrovni zápis dat do RFID čipů v knihovnách.

Pominu-li tyto hard-core technologie, je zvláště před velkými knihovnami, jako je Moravská zem-

ská knihovna, ještě jeden významný úkol: dokončit retrospektivní konverzi fondů, tedy přepis listkových katalogů do knihovního systému. Například v MZK, kde na tomto úkolu pracujeme systematicky už téměř 20 let, zbývá stále ke zpracování přibližně milion titulů, tj. polovina fondu. Aby zpracování druhé poloviny fondu netrvalo dalších 20 let, hledáme nyní cesty, jak práci na retrokonverzi podstatně zintenzivnit.

Další ne zcela automatizovanou oblastí je pak digitalizace, kde jsou sice k dispozici sofistikované skenovací automaty, z nichž mnohé se nacházejí i v naší budově, existuje nicméně mnoho dokumentů, s jejichž digitalizací si automaty neporadí, ať už z důvodu jejich špatného fyzického stavu nebo například kvůli typu vazby.

→ **Pracuješ v knihovně, která je odborná, velká a v technologické oblasti patří k tahounům. Zároveň máš však, mj. díky členství v komisi VISK 3, dobrý přehled o IT světě menších veřejných knihoven. Nemáš pocit, že se mezi těmito světy poněkud rozevírají vývojové nůžky a pohybují se nejen jinou rychlostí, ale i po jiné koleji?**

To, že se velké a malé knihovny pohybují jinou rychlostí je logické, rozhodně ale ne po jiné koleji! Knihovna v malé obci s dobrovolným knihovní-

kem, ročním přírůstkem několika desítek svazků a otevírací dobou dvě hodiny týdně nemůže nabídnout vlastními silami svým uživatelům totéž, co například knihovna krajská. Naproti tomu právě díky programům jako je VISK, se daří přenášet to, co vzniká ve velkých knihovnách, i do těch malých. Podařilo se tak například iniciovat vznik regionálních knihovních systémů, které provozuje jedna knihovna pro řadu knihoven dalších. Výhodou takového řešení mimo jiné je, že i uživatelé malých knihoven dostanou služby, které by jim taková knihovna sama nemohla nabídnout – například on-line dostupný katalog knihovny, přístup ke čtenářskému kontu přes internet apod. Samozřejmě, že mnoho věcí je závislých na konkrétních lidech v té které knihovně a i velmi malá obecní knihovna může být podstatně aktivnější než blízká knihovna městská.

→ **Jak už jsi naznačil, Moravská zemská knihovna je klíčovým partnerem v projektu Národní digitální knihovny, ty sám se dlouhodobě angažuješ ve vývoji nástrojů pro práci s digitalizovanými mapami, jste aktivní poskytovatelé služby Ebooks On Demand. Jak podle tebe digitalizace ve svých různých podobách mění (a změní) roli knihoven, uživatelského chování a očekávání?**

Už jsem zmínil retrokonverzi jako důležitou aktivitu knihoven, neřekl jsem ale, v čem vidím její důležitost: zejména v knihovně, která uchovává dokumenty trvale, je bibliografické zpracování fondu do podoby on-line katalogu prvním krokem k otevření tohoto fondu veřejnosti a digitalizace samotná je pak jen logickým dalším krokem k tomuto cíli. Zatímco při retrokonverzi knihovních katalogů má význam, aby byl do databázové podoby převeden katalog každé knihovny, v případě digitalizace je důležité to, aby se uživatel k digitalizovanému dokumentu jednoduše dostal bez ohledu na to, kde se nachází jeho fyzická předloha nebo která knihovna daný dokument zdigitalizovala. V okamžiku, kdy budou existovat digitální kopie všech dokumentů v knihovnách (a když už se jednou s digitalizací začalo, nemá smysl uvažovat o jiném cíli), bude podoba knihoven nejvíce ovlivněna podobou autorského zákona. Ten současný totiž do značné míry konzervuje status quo, když neumožňuje knihovnám zpřístupnit digitální kopie autorsky chráněných

dokumentů mimo budovu knihovny, což je přesný opak toho, co by preferovali uživatelé.

Dalo by se tedy říci, že pokud by autorský zákon neexistoval, mohly by se knihovny změnit tak, že by bylo několik depozitních skladů, uchovávajících fyzické dokumenty, které by byly přístupné jen pro vysloveně badatelské účely, dále datové centrum spravující a zpřístupňující digitální kopie všech dokumentů a nakonec „místa setkávání“. Ta by se ale nemusela příliš lišit od internetových kaváren, kde by však, na rozdíl od nich, snad přežíval personál, schopný uživatelům poradit a nasměrovat je (to však jen do té doby, než je plně nahradí strýček Google). Záměrně trochu přeháním a zcela pomíjím katastrofické varianty budoucího vývoje. Na druhou stranu možná přeceňuji roli datového centra – je představitelné, že během několika let bude celý obsah knihoven možné uložit na paměťovou kartu, a tak by národní kulturní dědictví mohl každý dostat nahrané například do občanského průkazu :-).

Jak už jsem ale předeslal, autorský zákon bude takovému vývoji bránit, nebo spíše jej brzdit. Jsem ale realista a vím, že již dnes vše, co je aspoň trochu zajímavé, lidé v digitální kopii mají a mezi sebou intenzivně sdílejí, čemuž už nelze zabránit ani zákazem internetu a zřízením policejního státu, jak ukazuje například situace na Kubě. Mimo autorského zákona roli knihoven výrazně ovlivní vývoj v oblasti elektronických knih, což je ale samostatné velké téma...

→ **...ke kterému směřuje má další otázka. Už nějakou dobu se v knihovnických kruzích hodně mluví o českých e-knihách v českých knihovnách, jejichž zpřístupnění, technických a legislativních aspektech ochrany, pořádají se semináře, konference atd. Připadá ti, že se celá věc někam posunuje a že ten směr je správný z hlediska uživatele? Nesnažíme se vymyslet něco, co už jinde vymyšleno je, případně co za nás vyřeší svět mimo knihovny?**

Co by určitě přivítali koncoví uživatelé, je možnost elektronickou knihu nalézt, snadno ji dostat do své čtečky, tam si ji přečíst a moci se k ní kdykoli vrátit. Pro uživatele je nejpodstatnější samotná možnost knihu si přečíst – a přečíst si ji tehdy, kdy chce, a tam, kde chce. Z tohoto hlediska je pro něj nejjednodušší si elektronickou knihu koupit, má-li kde a má-li čtečku kompatibilní

s formáty, ve kterých je kniha nabízena. Pomoci zde mohou i knihovny, i když u nás zatím neexistuje udržitelný model, jak by mohly svým uživatelům e-knihy zpřístupňovat. Pokud uživatel narazí, má problém, který musí řešit. Jak už jsem ale naznačil, lidé si už dávno poradili – a nemám tím na mysli jen konzumenty textů, ale i některé jejich autory, kteří nabízejí svá díla přímo uživatelům.

Tím, kdo si hlavu láme, jsou hlavně instituce – tedy vydavatelé, obchodníci a knihovny. Neřeknu nic nového, když zmíním, že každý z (i potenciálních) hráčů na trhu elektronických knih má určité představy, které jsou však často v přímém rozporu se zájmy ostatních. Vzhledem k absenci zájma o povinném výtisku elektronických publikací dnes knihovny v ČR nemohou ani zajistit trvalé uchování, natož zpřístupnění u nás vydávaných elektronických knih – například proto, že jsou tyto knihy chráněny nějakou formou DRM. Jsem proto rád, že se velké knihovny (např. Národní knihovna ČR nebo Národní technická knihovna) této problematice věnují a doufám, že výsledky jejich práce umožní smysluplné řešení naznačených problémů. Nedokážu si totiž představit, jak jinak legálně zajistit dostupnost díla distribuovaného jen v elektronické podobě například po zániku vydavatele, zvláště v situacích, kdy vydavatel neumožnil žádné třetí straně dané dílo redistribuovat.

→ **Jsi aktivním členem několika pracovních skupin v projektu Centrálního portálu knihoven. Věříš, že se podaří uvést ho v život a že se stane opravdu tím prvním, hlavním (a možná jediným) místem, kam uživatel půjde, když bude něco potřebovat?**

Ano, myslím, mám ale výhradu k tomu „prvním, hlavním a jediným“. Domnívám se, že tím prvním a hlavním místem zůstane (alespoň v nejbližších letech) Google. Centrální portál by měl ale být na prvních místech ve výsledcích vyhledávání a měl by tak soutěžit o to, aby se stal a zůstal „druhým a významným“.

Myslím si, že nepůjde o změnu revoluční, ale spíše evoluční. Centrální portál by měl postupně nahradit nebo zastřešit řadu již existujících centrálně poskytovaných služeb a nadto by měl umožnit integraci on-line služeb jednotlivých knihoven. Tento vývoj musí být však postupný, jinak hrozí, že vylijeme s vaničkou i dítě. Musím zdůraznit, že v případě centrálního portálu nejde ani tak o velikost investice jako o odvedení poměrně velkého kusu práce velkým počtem lidí (což samozřejmě také není levné), je to ale dobrá cesta k tomu, aby byl takový systém dlouhodobě udržitelný.

→ **Co by sis nejvíc přál, aby se letos na poli českého knihovnictví (nejen) v IT oblasti podařilo?**

V letošním roce běží řada menších i větších projektů, některé další jsou ve stadiu zrodu. Byl bych rád, aby všechny dosáhly plánovaných cílů a co nejméně z nich skončilo průzkumem slepých uliček. Vzhledem k tomu, že jsem v řadě z nich osobně angažován, přál bych si, aby mezi těmi úspěšnými byly i tyto projekty. Pokud bych si měl vybrat jen jeden, tak v této chvíli je to už zmíněný projekt Centrálního portálu knihoven, protože ten má potenciál přinést do našeho oboru poměrně velké kvalitativní změny, které budou přínosem pro uživatele knihoven.

Ptal se **JAN KAŇKA**

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Petra Hornochová – Odborná knihovna J. Hájka, Metropolitní univerzita Praha, o. p. s. **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín **Bc. Michal Klajban** – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno **Mgr. Jiří Klusoň** – Ministerstvo kultury ČR **Mgr. Milena Kodýmová** – Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou **Bc. Marta Konířová** – Muzeum Komenského v Přerově **Bc. Jitka Němcová** – Městská knihovna v Třebíči **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR, Praha **Eva Turecká** – Místní knihovna Modrá **Mgr. Marta Vaculínová, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea, Praha **Jaroslav Winter** – Občanské sdružení BMI, Praha **Ing. Petr Žabička** – Moravská zemská knihovna Brno

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

Automatizace našich knihoven

V naší odborné knihovnické veřejnosti se setkáváme s opakovaným požadavkem, aby byla publikována souhrnná hlubší informace o postupu prací na přípravě automatizace knihoven. Ve snaze vyjít vstříc tomuto přání, projednala redakce Čtenáře s vedením sektoru vývoje automatizace, vědeckotechnického a investičního rozvoje (VAVTIR) Státní knihovny ČR – kde je hlavní koordináční pracoviště státního úkolu RVT P 13-334-807 (Komplexní automatizace knihovnicko-bibliografických procesů v JSK ČR) – přípravu souboru příspěvků, který má podat celkový výklad o současném stavu a aktuální perspektivě řešení tohoto státního úkolu. Celý tento soubor příspěvků uveřejníme ve 4. a 5. čísle Čtenáře. Jeho odbornou redakci byl pověřen dr. M. Švankmajer, CSc., pracovník VAVTIR SK ČR.

1989, roč. 41, č. 3, str. 87

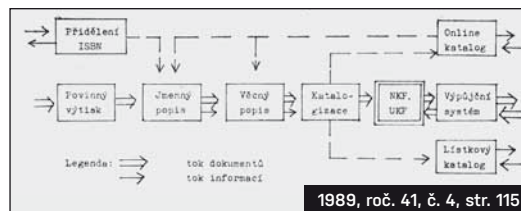
KNIHOVNY SOUČASNOSTI '94

1995, roč. 47, č. 2, str. 44

INFORMATIZACE A AUTOMATIZACE

Přesto, že knihovny všech typů prodělávají transformaci vnějších nebo vnitřních vazeb, ve svém základním poslání zůstávají tradičními organizacemi, jež především shromažďují dokumentografické sbírky, zpřístupňují informace o primárních pramenech, poskytují knihovnické a bibliografické služby. Informační působení je však také oblastí, která velmi rychle a velmi zásadně mění svou podobu nebo je snahou knihovníků dosáhnouti potřebných změn, jak je umožňuje zejména automatizace knihovnických procesů.

Zijeme v informační společnosti se všemi důsledky z toho plynoucími. Nechci rozvádět úvahy o tom, zda dochází k zániku knihy, byť podle statistik knih a jejich čtenářů stále přibývá. Dáleko prudší vývoj totiž zaznamenávají audiovizuální média a sami sobě si můžeme odpovědět na otázku, zda jsme více čtenáři nebo diváci. V informační společnosti pochopitelně přibývá všech nosičů informací a myslím, že nám v té záplavě bází dat na CD-ROM či jiných nosičích chybí prakticky a návodný přehled, ale nejen to, také koordinovaná spolupráce, jejímž výsledkem by měla být péče o uživatele. Už máme první signály o tom, že nedávno rušené středisko v informační soustavě nebylo tím nevhodnějším způsobem dosažení racionalizace a úsporných opatření.

1989, roč. 41, č. 4, str. 115

1992, roč. 44, č. 6, str. 192

Knihovny a automatizace

Automatizace v knihovnách není jen ukládání a zpětné vyhledávání záznamů v počítačově zpracovávaném katalogu. Skutečně automatizované knihovnické systémy jsou složité komplexy úloh, zasahující do všech knihovnických zpracovatelských procesů, včetně řízení jejich provozu. Vyžadují techniku a programové vybavení pracující v dialogovém (online) režimu, a to spolehlivě, bezchybně a „uživatelsky vliďně“ nepřetržitě více než po celou dobu poskytování služeb.

Vlivem této skutečnosti se dosud u nás, na rozdíl od zemí s vyspělou ekonomikou, a tudíž i vysokým stupněm informatizace, tento způsob automatizace knihoven nemohl prosadit. Vyžaduje zpravidla lokální počítačové síť a jim odpovídající pro tvůrce velmi náročné programové vybavení, a to i pro relativně malé knihovny.

KDYŽ AUTOMATIZOVAT

Psáno z čistého tvůrčího nadšení a radosti, že tomu tak určitě není. Jakákoliv podobnost se skutečností je tak vskutku náhodná.

V zasedačce vládlo vzrušení. Příčinou byla porada o automatizaci knihovny za účasti širšího ředitelského a realizačního kolektivu. Rekapituloval se dosavadní postup řešení. Zkušenost pamětníků malomechanizačních selekčních systémů, kteří měli většinou právo rozhodovat, se mísila s představami generace odkojené výpočetní technikou a klidně odvrhující názory na tradiční podobu knihovny. Ti v tomto poradním melodramatu představovali povětšinou složku výkonnou.

Poradu zahájil ředitel knihovny, který nedávno obdržel vyznamenání za progresivnost. A opravdu zaslouženě. Nadřizené složky nikdy neobtěžoval nemírnými požadavky a vzrůstající spotřebu tužek stačil pokrývat dosavadním rozpočtem. Byl v oblíbě. Dobrosrdeční pracovníci knihovny museli sice čas od času vynakládat zvýšené úsilí, aby zabezpečili dosavadní rozsah služeb, ale to už konečně přinášeli život.

„Ještě nějaké novoty! S tím na nás nechoďte! Už teď máme práce nad hlavu.“ Říkali, když se objevila možnost jít na těžkosti netradičně. Nemuseli se příliš obávat. Vždyť i úkol automatizace knihovny, řešený několik pětiletěk, se podle postupu doporučeného odborným poradcem stěží přibližoval jázi „důkladné analýzy konceptuálního junkčního modelu“.

„Jenom kdyby teď s tím nově přijatým ředitelským týmem nebylo tolik starostí. Ke vši hrůze se jim podařilo dokonce obstarat i počítač,“ takové myšlenky probíhaly před poradou ředitelovou hlavou. Avšak zkušenost je zkušenost a diplomacie je diplomacie, a tak z jeho úst vycházela slova úplně jiná.

„Jsem velmi rád, že jsme se zde sešli, abychom se vzájemně poinformovali o postupu řešení automatizace naší knihovny. Jedná se o její skutečně revoluční přestavbu a konkrétní naplnění procesu rychlení. Vážím si zvláště iniciativy nově zformovaného ředitelského týmu, který přichází s novými nápady na ulehčení ná-

1990, roč. 42, č. 8–9, str. 299

hraničních zemích. Tam se knihovníci mohou opírat nejen o letité praktické zkušenosti se zaváděním automatizace, ať již vlastní nebo převzaté od kolegů, ale mohou sledovat velmi podrobné charakteristiky, recenze i hloubková hodnocení jednotlivých systémů v odborném knihovnickém a informačním tisku. A pokud jde o kvalitu tam nabízených systémů, lze, i když s jistou rezervou, předpokládat u jejich producentů dlouhodobé zkušenosti, získané vždy mnohonásobným zaváděním a ověřováním softwarových produktů v různých typech knihoven. Do většiny z těchto systémů je vloženo nejen několik „člověkorků“ programátorské práce, ale také přibližně tentýž objem spolupráce knihoven, které jim dodávají ten patřičný, jinak nenahraditelný pragmatický styl práce. Stalo se také už samozřejmostí, že tyto

Novinky ze semináře Zvukové knihovny 2013

V roce 1998 se poprvé sešli v třebečské Městské knihovně pracovníci tehdy nově vznikajících zvukových oddělení městských a okresních knihoven na semináři nazvaném *Zvukové knihovny*. I po patnácti letech má seminář svým programem co nabídnout, má okruh účastníků, kteří měli možnost sejít se i v letošním roce. Seminář se uskutečnil 9. dubna a pro jeho 41 účastníků byl připraven následující program:

1. Aktuální informace z Knihovny a tiskárny pro zrakově postižené;
2. Legislativa týkající se zdravotně postižených uživatelů knihoven a knihoven samotných v rámci projektu *Bezbariérová.knihovna.cz* a Sekce služeb osobám se specifickými potřebami;
3. Prezentace vydavatelství Tympanum audio-knihy;
4. Zvuková oddělení knihoven – zajímavé příklady práce zvukových knihoven a dotazy k praktickým činnostem.

Celých 15 let patří úvodní část seminářů kolegům z KTN K. E. Macana v Praze – vedoucí knihovny Dagmar Turkové, Renátě Meyerové, která zajišťuje distribuci zvukových knih knihovnám, které nejsou pobočkami KTN, a řediteli knihovny Bohdanu Roulemu, který shrnul činnost knihovny za uplynulé období a informoval o novinkách, které chystají pro letošní rok. V roce 2012 bylo vydáno celkem 123 titulů nových zvukových knih – při této příležitosti B. Roule vzpomněl nedávného úmrtí pravidelného načítatele zvukových knih, herce Vladimíra Čecha, který měl právě z 90 % načtenou novou zvukovou knihu. Stane se tak poprvé, že rozečtenou knihu dokončí jiný načítatel. V letošním roce by knihovna K. E. Macana chtěla otevřít nové, třetí nahrávací studio z důvodu zvýšeného počtu načítání návodů léků a rovněž probíhá načítání 12 zvukových časopisů, což omezuje kapacitu stávajících dvou studií. Dále se nám dostalo upozornění, že rok 2013 bude zřejmě posledním, ve kterém budou prováděny opravy

Foto archiv knihovny

kazet s nahrávkami knih. V letošním roce bylo v knihovně K. E. Macana opraveno téměř 800 kusů audiokazet, možnost oprav zůstává i nadále, ale jen pro ty, kteří si pošlou vlastní nosič a obal. Společně se svými kolegyněmi pak pan ředitel odpovídal na dotazy účastníků semináře.

Následující část programu patřila Mgr. Heleně Selucké, která v rámci projektu *Bezbariérová.knihovna.cz* představila Standard Handicap Friendly, připomněla legislativu, která se týká zdravotně postižených čtenářů a uživatelů knihovnických služeb, a povinnost vytvářet podmínky ze strany knihovny pro rovný přístup ke službám a informacím zdravotně postiženým. Do své prezentace zahrнула i vzdělávání knihovníků a terminologii, která se užívá pro zdravotně postižené. Podrobnosti a další informace, včetně aktualit a chystaných seminářů jmenované sekce SKIP, najdete zpracované na stránkách <http://bezbarierova.knihovna.cz/>.

Vydavatelství Tympanum představil jeden z jeho zakladatelů – Josef Bukovský. Zmíním jen základní údaje: vydavatelství od roku 1997 vyrábí a prodává audioknihy v českém jazyce, které jsou opatřeny popisy Braillovým písmem. V současnosti navázali spolupráci s KTN v Praze a mají uzavřené smlouvy, na základě kterých KTN vytvoří nahrávku literárního díla, kterou následně poskytne společnosti Tympanum k vydání audioknihy, anebo KTN poskytne vydavatelství již hotové nahrávky ze svého fondu, ovšem vytvořené pouze ve vlastní produkci. Autorská práva

a licence interpretační, hudební, překladatelské zajistí společnost Tympanum. Na semináři byly v předchozích letech vystaveny jimi vydané tituly, které jsme si mohli na místě koupit pro doplnění fondu. Letošní první tituly vyjdou v květnu, další budou připravené k vydání na podzim. Více podrobností naleznou zájemci na <http://www.tympanum.cz/>.

Závěr semináře patřil prezentaci oddělení jednotlivých knihoven – o své zkušenosti se podělili Mgr. Pavel Frind z Městské knihovny ve Znojme, Blanka Getvertová z Knihovny města Ostravy a Božena Páleníková z Knihovny města Hradce Králové, která podrobně informovala o otevření

ústřední knihovny, kde získala nové prostory pro zvukovou knihovnu. Zvukovou knihovnu Mestskej knižnice v Bratislave představila Mgr. Milada Šudíková, spolu s ní se zúčastnil semináře Michal Herceg, který pracuje pro Slovenský rozhlas. Závěrem jedna zajímavost z Mestskej knižnice – v roce 1991 se jejího otevření zúčastnila princezna Diana. Příspěvky z praktického života oddělení jsou vždy velmi přínosné a jsou jedním z hlavních účelů semináře.

Chtěla bych touto cestou poděkovat všem za účast a těším se v příštím roce na shledanou.

JITKA NĚMCOVÁ jnemcova@knihovnatr.cz

INSPO 2013

Moderní technologie usnadňují život lidem se zdravotním postižením

ROVNÝ PŘÍSTUP

Do úvodu pár čísel – 278 účastníků, 44 soutěžících, 24 přednášek, 13 vystavovatelů, 13. ročník. I jimi se dá popsat konference INSPO, na kterou se sjeli v březnu tradičně do Kongresového centra Praha lidé s nejrůznějším zdravotním postižením a pracovníci pomáhajících organizací z celé republiky. Mnohem důležitější je však důvod, kvůli kterému vážili cestu, jež pro mnohé nebyla vůbec snadná – někteří se neobešli bez asistentů, sami by se svým hendikepem účast nezvládli. Tím důvodem je unikátní příležitost seznámit se s novými technologiemi, aplikacemi a pomůckami, které usnadňují život lidem se zdravotním postižením, jakou tato konference pořádaná BMI sdružením každoročně nabízí.

A věru bylo čemu se obdivovat. Za všechny alespoň několik příkladů. Čtenáři *Čtenáře* se asi běžně nesetkávají s lidmi, kteří nemohou kvůli svému postižení komunikovat mluvenou řečí. Lenka Říhová ze Speciální základní školy v Poděbradách předvedla, že pro děti, které mají takové problémy, s úspěchem využívají zařízení iPad nebo iPod Touch. V práci s dětmi začali používat iPady v květnu 2011 a postupně se vytvořila otevřená komunita rodičů, pedagogů, terapeutů, IT odborníků a dalších sympatizantů, sdílejících informace o využití iPad, iPod Touch a iPhone v rozvoji a komunikaci dětí se speciálními potřebami. Nazývá se iSEN a na webových stránkách www.i-sen.cz publikuje zkušenosti s využíváním stále přibývajících aplikací podporujících vývoj dětí, které z důvodů svého řečového, motorického, mentálního nebo jiného vývojového postižení mají ztíženou komunikaci s okolím.

Komunikační bariéra je také hlavním problémem u osob se sluchovým postižením. Jen menší část, většinou neslyšících od narození, používá znakový jazyk. Ti, kteří ztrácejí sluch nebo zcela ohluchli v pozdějším věku a jejich mateřštinou je český jazyk, dříve neměli žádnou komunikační podporu. Teprve v posledních letech zavedla Česká unie neslyšících novou službu – simultánní přepis mluvené řeči. Když organizátoři konference INSPO před lety poprvé vedle tlumočnicků znakového jazyka pozvali také přepisovatele, jejichž simultánní přepis přednášek se promítal na plátno, přihlásilo se ve srovnání s předchozími ročníky pětkrát tolik účastníků se sluchovým postižením. Dříve pro ně účast na konferenci, stejně jako na jiných vzdělávacích, kulturních či společenských akcích, neměla smysl, protože by ničemu nerozuměli.

Nezůstalo však jen u přepisu na plátno. Díky Středisku podpory studentů se specifickými po-

Prezentace techniky a technologií

třebami Teiresiás Masarykovy univerzity, které vyvinulo systém Polygraf pro bezdrátový přenos přepisovaného textu, mohli v posledních dvou letech účastníci se sluchovým postižením sledovat přednášky nejen na plátně, ale i na zapůjčených tabletech. Na nich je možné nastavit si individuální velikost písma anebo vracet se v textu zpět, když na první čtení člověk něco nepochopí. Letos představilo středisko Teiresiás další vylepšení systému – na tablet lze přenášet zároveň také obraz prezentace. To umožní sledovat pohodlně přednášku i slabozrakým účastníkům, kteří dobře nevidí na plátno.

Ani přenos textu na mobilní zařízení není posledním krokem ve vývoji. Simultánní přepis mluvené řeči je možné zajišťovat také na dálku. Jak to probíhá, představil na konferenci Ing. Zdeněk Bumbálek, jednatel společnosti Transkript online, která takovou službu již zajišťuje pro neslyšící klienty všech Era finančních center Poštovní spořitelny v ČR a v pilotním provozu i pro osm prodejen Vodafone. Přepisovatel v takovém případě sedí v kanceláři, případně i doma, a řeč pracovníka Poštovní spořitelny či Vodafone, který se s ním spojil telefonicky, přepisuje na počítači a neslyšící klient ji sleduje na webové stránce. Ti neslyšící zákazníci, kteří již tuto službu vyzkoušeli, si ji nemohou vynachválit. Konečně si připadají jako rovnocenní lidé, kteří mají jistotu, že se jim dostalo všech potřebných informací a že jim správně porozuměli.

Velké uznání sklízí také asistenční služba Hovor pro neslyšící, která umožňuje neslyšícím zákazníkům komunikovat prostřednictvím telefonu se slyšícími osobami. Operátor této linky dostává od neslyšícího zákazníka instrukce formou e-přímého telefonu, e-mailu, faxu, SMS nebo ICQ a na

Jaroslav Winter moderoval jednu ze sekcí

jejich základě komunikuje se slyšícími uživateli. Stejně tak může operátor tlumočit informace směrem k neslyšícím. V takovém případě jim obsah konverzace přepíše a pošle vybranou formou. Služba umožňuje zákazníkům snadněji řešit běžné i nouzové situace, například komunikovat s lékaři a záchrannou službou, zajišťovat urgentní opravy, využívat informační služby. Službu provozuje Telefónica Czech Republic, která je již několik let také generálním partnerem konference INSPO. V minulém roce obsloužila tato bezplatná linka 25 800 požadavků a jak informovala Alena Užachovová, novinkou loňského roku bylo rozšíření i pro hovory do zahraničí.

Na zlepšení podmínek pro komunikaci neslyšících lidí ve zdravotnických zařízeních se zaměřuje projekt *Bezbariérové nemocnice i pro neslyšící*, s nímž účastníky seznámila ředitelka organizace APPN Marie Horáková. Tato organizace poskytuje on-line tlumočnickou službu. Pro její efektivní využití je nutné, aby neslyšící, případně člověk, který s neslyšícím komunikuje, disponoval mobilním audiovizuálním komunikačním zařízením (tabletem či telefonem umožňujícím videohovor). V rámci uvedeného projektu chce APPN vybavit každou hlavní nemocnici ve všech 76 okresních městech a šest pražských nemocnic zmíněnými zařízeními, která umožní komunikaci lékaře a neslyšícího pacienta prostřednictvím on-line tlumočnicka přítomného na obrazovce zařízení. Tato technologie a postup budou využitelné i pro on-line přepis mluvené řeči, takže je budou moci používat nejen uživatelé znakového jazyka, ale i uživatelé českého jazyka.

Moderní technologie usnadňují stále více život nejen lidem se sluchovým postižením, ale i s jinými zdravotními omezeními. Na konferenci INSPO

INSPO 2013 pohledem účastníků

zazněla rovněž řada přednášek, které představily novinky v ovládání mobilních telefonů určené pro nevidomé uživatele. Například Jakub Doležal z ČVUT předvedl systém hlasové navigace TransPražka, který umožňuje pomocí mobilního telefonu a systému, nasazeného na serverové straně, poskytnout informace o dostupném spojení i v situacích, kdy se uživatel dostane do zcela neznámého prostředí. Nalezené spoje jsou mu doporučeny s ohledem na obtížnost přestupů a časovou složitost. Zatím jde jen o prototyp, který naznačuje možnosti využití.

Jedna ze tří sekcí konference se zabývala také možnostmi zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Zajímavou – a docela potěšující – informací bylo sdělení Tomáše Dombrovského ze společnosti LMC, která byla partnerem dané sekce. Tato společnost provozuje portály *Jobs.cz* a *Práce.cz*, na kterém je od roku 2009 zvláštní sekce nabídek zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením a v současné době je každý den k dispozici více než 1800 nabídek pro tyto osoby – z celkových zhruba 27 000, které jsou na *Práce.cz* vystaveny. Zatímco počet všech nabídek oproti loňskému roku klesl o desetinu, počet

nabídek pro osoby se zdravotním postižením vzrostl. U více než 15 procent z nich je k dispozici bezbariérový přístup na pracoviště a čtvrtina nabídek nevyžaduje docházení do firmy, umožňuje práci z domova, která mnoha lidem se zdravotním postižením více vyhovuje.

Ne všechna témata se vešla do programu konference. Ti, na které se nedostalo, mohli své produkty, projekty a služby představit o přestávkách v předšálí. Zvláště v obležení byli dva poradci O2 Guru, kteří uživatelům chytrých telefonů radili, jak zabezpečit telefon proti virům, nastavit internet, stáhnout různé aplikace. Tuto bezplatnou službu poskytovali všem účastníkům konference, bez ohledu na to, jakého operátora využívají. Pro neslyšící zájemce byl zajištěn on-line přepis řeči na tablet.

Součástí konference INSPO bylo již podeváté také vyhlášení výsledků literární soutěže *Internet a můj handicap*. V ní autoři se zdravotním postižením mají možnost ukázat, jak jim internet nebo telefon pomáhá lépe se vyrovnat s daným handicapem. Na rozdíl od posledních tří ročníků, kdy zvítězili nevidomí autoři, tentokrát všechny tři medailové stupínky obsadili vozíčkáři. Vítěz Michael Vidura si odvezl domů do Brna chytrý telefon od společnosti Telefónica. I další získali hodnotné ceny a všichni soutěžící bez ohledu na umístění dostali alespoň USB paměť od společnosti AutoCont, dalšího partnera konference INSPO, a knihu. Všechny soutěžní příspěvky, stejně jako příspěvky ze sborníku konference a velká část prezentací, jsou vystaveny na www.helpnet.cz/inspo. Přibyly k nim rovněž videozáznamy všech přednášek, které pořídili pracovníci střediska Teiresiás.

JAROSLAV WINTER ✉ winter@helpnet.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Rozhovor s PhDr. Barborou Drobíkovou, ředitelkou ÚISK
- ➔ Představení projektu Starémapy.cz
- ➔ Nahlédnutí do knihovny Psychiatrické léčebny v Kroměříži
- ➔ Zprávu z prvního Knihovnického Barcampu
- ➔ Ze čtenářova deníku: Pozoruhodný svět Svěrákových povídek a další příspěvky

Jak se žije knihovně na soukromé vysoké škole

Existence soukromých vysokých škol v České republice je součástí naší reality. Každá z těchto škol má svou vlastní knihovnu nebo alespoň spřízněnou informační instituci, která pro ni knihovní služby vykonává. Jejich úroveň, rozsah fondu a kvalifikované personální zajištění je do velké míry odvislé od velikosti školy. V současné době existuje v ČR kolem čtyřiceti soukromých vysokých škol, z nichž ovšem většinu tvoří školy s relativně nízkým počtem studentů (ročně příjmom méně než 1000 studentů). „Velcí hráči“ by se dali spočítat na prstech jedné ruky. Většina z nich nabízí kromě bakalářských a magisterských programů i doktorské studijní programy a z formálního hlediska hodnocení vědy dosáhli statusu univerzitní soukromé školy, a zároveň výzkumné instituce.

Metropolitní univerzita Praha (MUP) určitě patří k těm největším a nejstarším soukromým vysokým školám vzniklým v ČR po listopadu 1989. V současné době zde lze studovat obory jako např. *mezinárodní vztahy a evropská studia, veřejnou správu, průmyslové vlastnictví, mediální studia, humanitní studia, politologii, mezinárodní obchod* a další.

Odborná knihovna Jiřího Hájka a její fond

Knihovna MUP nese jméno podle zajímavé české osobnosti Jiřího Hájka – historika, právníka, politika, diplomata a signatáře a mluvčího Charty 77. Jiří Hájek kromě jiného předsedal Nadaci Jiřího z Poděbrad pro evropskou spolupráci a z této nadace získala knihovna v roce 2002 darem úplně první svazky do svého fondu. Vícejazyčné svazky od Jiřího Hájka oborově pokrývají knihy z období 2. světové války, knihy o Latinské Americe nebo Africe. Mezi první svazky knihovny dále patřily i dokumenty OSN, Ústavu o vztazích mezi Východem a Západem se sídlem v New Yorku a publikace poskytnuté Ambasadou Saudské Arábie pro vznikající Centrum pro studium Středního východu na MUP.

V roce 2009 byla na základě spolupráce s organizací WIPO v Odborné knihovně Jiřího Hájka zřízena Depozitní knihovna WIPO (Světová organizace duševního vlastnictví v Ženevě). Funkce depozitní knihovny spočívá v archivaci a zpřístupňování dokumentů, které WIPO vydává a rozesílá několikrát do roka do svých depozitních knihoven na celém světě.¹ Materiály slouží hlavně studentům průmyslového

vlastnictví, což je ojedinělý vysokoškolský obor v ČR.

V roce 2010 byl fond knihovny obohacen o dar z Knihovny Informační kanceláře Rady Evropy v Praze. Jednalo se zejména o publikace vydané Radou Evropy od roku 1949 do současnosti s tematikou lidských práv, demokracie a právního státu.

Fond knihovny tedy netvoří žádné vzácné staré tisky, nesáhá ani hluboko do minulosti, tvoří jej soudobé dokumenty účelově shromažďované pro potřeby školy.

Základní informace, čtenáři, vybavení

Organizačně se Odborná knihovna J. Hájka dělí na centrální knihovnu a pobočkové knihovny. Hlavní knihovna sídlí v Praze ve Strašnicích, pobočkové knihovny jsou umístěny v univerzitních střediscích v Hradci Králové, Plzni a Liberci. Síť knihoven na MUP doplňují knihovny na některých katedrách a jedna příruční knihovna pro studenty v další pražské budově. Odborná knihovna J. Hájka je registrovaná v evidenci MK a je veřejně přístupnou knihovnou.

Blízkovýchodní dění očima arabské literatury

Hlavní knihovna v Praze ve Strašnicích je ústřední knihovnou, která koordinuje síť knihoven MUP, probíhá zde centrální nákup knih, e-zdrojů a katalogizace, zajišťují se zde meziknihovní výpůjční služby i výpůjčky v rámci knihoven na MUP.

Dále knihovna v Praze zajišťuje funkci archivu kvalifikačních prací MUP. Závěrečné práce se zpřístupňují pouze v tištěné podobě na základě objednávky přes knihovní katalog. Studovna v centrální knihovně má celkem 66 studijních míst, 19 PC pro studenty, jeden multifunkční reprografický stroj a jeden stolní skener.

Pobočkové knihovny jsou malé operativní jednotky se základní literaturou pro studenty z mimopražských univerzitních středisek a jejich provoz zajišťují studijní referentky.

Stejně jako se časem škola rozšířila o nové programy, studenty a prostory, rostl i fond knihovny, který se tematicky zaměřoval i nadále zaměřuje na zajištění hlavně doporučené literatury k vyučovaným předmětům na MUP. V současné době má knihovna 3444 aktivních čtenářů a přes 30 tisíc svazků. Nejpočetnější skupinou uživatelů jsou studenti a vyučující MUP, malé procento tvoří absolventi školy a veřejnost.

Služby knihovny

Služby jsou primárně zaměřené na potřeby studentů a akademické obce MUP, ale v poslední době narůstá počet čtenářů z řad veřejnosti. Základní samozřejmě zůstávají klasické výpůjční služby, ale snažíme se v rámci možností rozšiřovat elektronické služby a zdroje. S nabídkou elektronických informačních zdrojů nemůžeme ani v nejmenším konkurovat

veřejným vysokým školám. Důvodem jsou hlavně peníze, veškeré předplatné odborných e-zdrojů se hradí z rozpočtu školy, protože možnosti získání dotací z grantů jsou pro soukromé školy omezeny. Ze zahraničních plno-textových databází jsou na MUP dostupné dvě – *ProQuest* a *JSTOR*. Z českých e-zdrojů je zajištěn přístup k *ASPI* a mediální databázi *MediaSearch*.

Ve vysokoškolském prostředí je velká potřeba po moderních on-line službách, takže plánujeme i nadále věnovat pozornost zlepšování funkcionality a navigace knihovního katalogu, odborným e-knihám a dalším digitálním formám, komplexním platformám pro ukládání a vyhledávání e-zdrojů. Díky šikovným kolegům knihovníkům se podařilo výrazně zlepšit grafické rozhraní katalogu *Clavius* a optimalizovat vyhledávání a další funkce. V současné době bereme katalog jako vstupní bránu do našich zdrojů, takže se snažíme, aby splňoval funkční a designové požadavky 21. století, a ne doby předpotopní, jak je producentem nabízen.

Čtenáři v knihovně MUP

Doplňkovou službou knihovny je prodej publikací vydaných univerzitou a odpovědnost za prezentaci publikační činnosti včetně časopisů MUP na webu univerzity. Metropolitní univerzita vydává celkem tři odborné časopisy a knihovna se částečně podílí na jejich distribuci. Jsou to časopisy *Central European Journal of International & Security Studies*, *Politics in Central Europe* a *Acta MUP: právní ochrana duševního vlastnictví*.²

ODKAZY:

1) Depository libraries [online]. [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: http://www.wipo.int/library/en/depository_libraries.jsp

ODKAZY:

2) Časopisy vydávané Metropolitní univerzitou Praha [online]. [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://knihovna.mup.cz/knihovna/publikacni-cinnost/publikace-mup/casopisy-mup.html>

Zakázané myšlenky s J. Dědečkem

Další službou knihovny jsou vzdělávací aktivity. Jednak se knihovna zaměřuje na činnosti, které podporují práci s informacemi a univerzální „akademické dovednosti“ (publikační etika, formální úprava závěrečných prací, oborové informační zdroje). Na tato témata knihovna připravuje jednorázové dobrovolné akce nebo řádnou výuku v rámci úvodů do studia pro první ročníky. Pro tyto účely vytvořila portál *POINT*³ (pomůcky, informace, tutoriály), kde soustředujeme odkazy na volně dostupné zdroje, které se vztahují k oborům vyučovaným na MUP, interaktivní návody na využití databází nebo katalogu, a také informace k formální úpravě závěrečné práce.

Další směr vzdělávacích aktivit je zaměřen spíše kulturně – na organizování literárních podvečerů, autorských čtení nebo seminářů s tématy sebezrovoje, celoživotního vzdělávání. V současné době probíhají přibližně čtyři akce za semestr, například *Jak být šťastný a úspěšný* (Ivo Toman), *Blízkovýchodní dění očima arabské literatury* (Ondřej Beránek a Jitka Jeníková), *Zakázané myšlenky* (Jiří Dědeček). Tento druh aktivit je určen jak pro studenty MUP, tak pro širokou veřejnost.

Zajímavosti a drby

Metropolitní univerzita – původně jako Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů – začínala v roce 2001 se skromným počtem zaměstnanců. Bylo naprosto běžné, že jeden zaměstnanec zastával několik různorodých funkcí dohromady (např. studijního referenta,

knihovníka a zároveň PR pracovníka). Teprve postupem doby s narůstajícím počtem studentů a činností bylo potřeba řadu pozic řádně profesionalizovat, včetně knihovny.

V současné době má knihovna pět zaměstnanců, z toho tři s vysokoškolským knihovnickým vzděláním.

Rozpočet knihovny, stejně jako celý chod školy, je závislý na počtu přijatých studentů, protože jediný příjem školy tvoří školné. Tato závislost vytváří tlak na všechny zaměstnance školy, se všemi klady i zápory. Důraz na reklamu, promyšlené a zajímavé PR kampaně, neustálé sledování počtu studentů a jejich spokojenost jsou důležité a hodnocené ukazatele. Heslo „vše pro spokojenost studentů“ platí opravdu doslova. Odpovídá tomu pěkný interiér školy, vybavení učeben, ale i třeba otevírací doba knihovny do 20 hodin.

Velká pozornost je na MUP věnována handicapovaným studentům. Od roku 2003 univerzita realizuje program *Škola bez bariér*, v rámci kterého umožňuje studium uchazečům s pohybovým postižením. Interiéry všech budov MUP jsou kompletně bezbariérové, takže studenti na vozíku nemají problém pohybovat se ani v prostorách knihovny.

Další důležitou roli na MUP hraje zahraniční spolupráce. Ročně vyjede kolem 100 studentů MUP v rámci výměnných zahraničních programů na evropskou nebo mimoevropskou partnerskou univerzitu a naopak, velké množství zahraničních studentů na MUP přijíždí a studuje tady. Zahraniční studenti z celého světa a studenti z výměnných programů Erasmus přispívají ke kosmopolitní atmosféře školy, takže angličtina je k dorozumění nezbytná. Zajímavým počinem hlavně studentů katedry mediálních studií je on-line časopis *MUP Times*⁴, jehož šéfredaktorem je bývalý ředitel Národní knihovny Vlastimil Ježek.

A co dodat závěrem? Jak říkával Jarek Nohavica na svých koncertech při loučení: „*Pište, telefonujte, nebojte se, přijďte zase.*“

Text a foto **PETRA HORNOCHOVÁ**
✉ hornochova@mup.cz

ODKAZY:

- 3) POINT [online]. [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://point.mup.cz/>
- 4) MUP Times: otevřený portál studentů, absolventů a pedagogů Metropolitní univerzity Praha [online]. [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.muptimes.cz>

Jak se „budí“ knihovny – zkušenosti knihovny v Modré

Jsmo malá venkovská knihovna v obci Modrá u Velehradu. Neprofesionální knihovnicí jsem se stala začátkem roku 2011 a převzala jsem 3500 svazků knih a 18 čtenářů. První, co jsem změnila, byla půjčovná doba. Půjčujeme pouze čtyři hodiny v týdnu, ale jsou rozděleny na dvě hodiny v pondělí a dvě v pátek v odpoledních hodinách.

Foto archiv knihovny

Zaujetí při scénickém čtení

Pak jsem začala získávat čtenáře. Vzhledem k mému působení v obci již 30 let znám téměř všechny naše spoluobčany. A koho jsem potkala, toho jsem do knihovny pozvala. S velkou chutí jsem se pustila do knihovnických – pro mne nových – zkušeností. Začali jsme půjčovat knížky přes elektronický systém. Připravila jsem si seznamy nových knih, o které bych chtěla doplnit naši knihovnu – byly to hlavně knihy čtenáři vyhledávané, dále knihy pro středoškolskou mládež – doplňková četba a v neposlední řadě knihy dětské, kterých je v současné době nepřeberné množství na trhu, ale naše knihovna téměř neměla co nabídnout. Hned v prvním roce mého působení jsme absolvovali *Noc s Andersenem*, i když u nás jsme museli překonat nejednu překážku. V obci aktivně fungují také další složky veřejného a kulturního života, a tak se mnohdy stává, že se akce překrývají. Tak to bylo i s *nocováním*. Naše základní škola tuto akci pořádala již po několikaleté, a tak není divu, že všechny děti *nocování* chtivě již byly přihlášeny ve své škole. Tak jsem

zalarmovala děti předškolní prostřednictvím paní ředitelky mateřské školy a podařilo se nám vytvořit podvečer *Noci s Andersenem* právě s budoucími čtenáři. Děti přišly na akci s rodiči, ti si půjčili knihy, pobavili jsme se, přečetli pohádku a povídali si o Andersenových pohádkách a knížkách vůbec. Tak začala moje knihovnická kariéra. V roce 2011 jsme ještě se čtenářkami aranžovaly jarní dekorace a povídaly si u toho o nových knížkách. Na podzim jsem pozvala do knihovny děti z mateřské školy, aby mohly doma sdělit, že tato instituce v obci působí. Děti si ode mne vyslechly pohádku a tu jsme poté zinscenovali. Velmi je to bavilo, a tak jsem nenásilnou formou chtěla vyslat signál do jejich domovů.

V dalším roce jsme absolvovali projekt *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka* pro začínající čtenáře. Navázala jsem úzký kontakt s první třídou ZŠ ve Velehradu. Připravila jsem akci *Společné čtení*. Dětem četli krátké příběhy rodiče, starší kamarádi a také já. Dále jsme díky sponzorovi pozvali ke scénickému čtení herce ze Slováckého divadla v Uherském Hradišti. Věřím, že z uměleckého a humorně podaného čtení pohádek Miloše Macourka byly děti nadšené a tato akce patřila k velmi úspěšným. Odměnou pro zúčastněné prvňáčky všech těchto akcí bylo v naší knihovně pasování za čtenáře, pod dohledem přizvaného mniacha ze Slovanského hradiště poblíž Modré a dále za účasti třídní učitelky a ředitele školy. Děti nám dokázaly, že už umí číst a za odměnu si odnesly knížku jako vzpomínku na své první kroky se čtením.

V prvním týdnu v říjnu se uskutečnil v naší knihovně *Týden knihoven*. Přišly děti z mateřské školy, paní knihovnice jim přečetla pohádku a děti si ji poté samy zahrály. Dále knihovnu navštívili žáci 8. a 9. třídy ZŠ. Dostalo se jim základních informací o poslání knihovny v obci a pak se naučili vyhledávat v internetovém katalogu knihovny.

V listopadovém podvečeru jsme se setkali v knihovně s cestovatelkou Marií Klementovou,

kteřá nám přinesla spoustu dojmů, informací a obrázků ze své poutě k hrobu sv. Jakuba do Santiaga de Compostela ve Španělsku. V předvánoční době jsem připravila pro děti *vánoční dílničku*. Děti si vyrobily vlastní vánoční dekoraci, kterou si poté odnesly domů.

Poslední akcí v knihovně byly knihovnické Vánoce. Sešlo se až 40 dětí a vzhledem k velikosti naší knihovny (50 m²) jsme měli nabit. Pod stromčkem našly děti nové dětské knihy pro naši knihovnu, přečetli jsme si vánoční pohádku, oceňila jsem nejlepšího čtenáře v tomto roce a jako dárek přišel dětem přečíst pohádku také David Vacke, herec Slováckého divadla.

V letošním roce jsme uvedli do provozu nové [www stránky](http://www.modra.knihovna.cz/) naší knihovny. Najdete je na adrese <http://www.modra.knihovna.cz/>. Kromě vyhledávání v katalogu informujeme o nových knihách a akcích, které se v knihovně připravují.

Také jsem se zúčastnila setkání venkovských knihovníků v Petruvkách. Měla jsem tak příležitost zjistit, co všechno „venkovské knihovny umějí a dělají“. Bylo to pro mne inspirativní setkání, odkud jsem si kromě dobrých nápadů pro další činnost v knihovně odvezla i pocit, že mám nové přátele mezi knihovníky v různých částech naší vlasti. Už se těším na další akci.

Foto archiv knihovny

Pasování prvňáčků

Závěrem mohu konstatovat, že v současné době navštěvuje naši knihovnu 70 čtenářů. Můj cíl je dosáhnout čísla 100. Mezi čtenáři je už třetina dětí, což mne těší obzvlášť. Zjistila jsem, že práce v knihovně na mne čekala padesát let, abych se mohla seberealizovat právě v této oblasti.

EVA TURECKÁ ✉ knihovnamodra@seznam.cz

Moji kolegové komisaři aneb Komise Vesnice roku

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

Už 13 let patří knihovnici mezi hodnotitele soutěže **Vesnice roku**. Řada mých kolegyň spolu s kolegou Ladislavem Zoubkem (Městská knihovna Děčín) jsou členy krajských komisí. Já mám tu čest být po celou tu dobu s výjimkou roku 2011, kdy mě zastoupila Daniela Wimmerová, členkou komise celostátní. Jsem za to moc ráda, protože jsem měla příležitost setkat se v mnoha ohledech s úžasnými lidmi jak v soutěžících obcích, tak i s těmi, kteří je přijíždějí hodnotit.

Celostátní komisi tvoří:

- vítězové předchozích kol,
- zástupci vyhlášovatelů,
- zástupci spoluvyhlašovatelů.

Vítězové z předchozích dvou let zastávají dvě důležité funkce. Hned první rok po vítězství se starosta(ka) této obce stává předsedou(kyní) celostátní hodnotící komise, další rok pak dokonce ředitelem(kou) celé soutěže. Za celou dobu, co pamatuji, se tito pánové, v jednom případě i dáma, v naprosté většině osvědčili a dokázali, že mají srdce na pravém místě. Při ohlédnutí několik let nazpátek jmenujme alespoň tyto skvělé pány: Vojtěch Ryza z Lidečka, Jiří Řezníček z Tučína, Viktor Liška z Ratměřic nebo letošní ředitel soutěže Karel Navrátil z Komni. Letošním předsedou komise je starosta stejného ražení z loni zvlášť jihučeské obce Řepice Martin Vysoký.

Osobou, na které leží organizační břímě celé soutěže a které se v posledních letech podařilo „vyprecizovat“ soutěžní podmínky a soutěž zefektivnit, je Mirka Tichá. Je tajemnicí této soutěže a v komisi zároveň zastupuje Ministerstvo pro místní rozvoj, jednoho z vyhlášovatelů a finančního garanta tohoto projektu.

Dalším vyhlášovatelem, na jehož půdě vlastně myšlenka soutěže vznikla, je Spolek pro obnovu venkova (SPOV). Právě SPOV a jeho předseda Eduard Kavala byl ten, který přivítal zájem knihovníků spolupracovat a prosadil náš profesní spolek mezi ostatní spoluvyhlašovatele soutěže. Zástupcem SPOV v komisi byla několik posledních let zapálená tajemnice spolku Marcela Harnová, která má díky rodinným vazbám (její tchán byl zasloužilým radslavickým knihovníkem) k vesnickým knihovnám velmi blízko; nyní je to stále úspěšný tučinský starosta a aktivní člen spolku Jiří Řezníček.

Mezi vyhlášovatele patří i Svaz měst a obcí. Jeho dlouholetou a v komisi velmi oblíbenou reprezentantkou je dříve starostka, dnes místostarostka obce Košťálov Lenka Cincibusová, žena to velmi praktická, s přehledem i v nepříliš „ženské problematice“, ale hlavně s velkým smyslem pro humor, kterým plaší únavu a ulehčuje dlouhé přejezdy autobusem.

Vyhlašovatelem, který se do soutěže zapojil jako poslední, je Ministerstvo zemědělství. Jeho nejvýraznějšími zástupkyněmi v komisi byly Darina Blacká, dnes šťastná maminka, a loni velká autorita Věra Libichová, aktivně činná i v jiných strukturách propagujících český venkov.

Spoluvyhlašovatelé vysílají do komise především už specializované odborníky. Nejdéle zapojena je Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu. Tu již řadu let reprezentuje Petr Širina, velká autorita v oboru, navíc s bohatými zahraničními zkušenostmi. Jeho „parketu“ jsou kromě hodnocení úrovně zeleně a péče o krajinu v rámci „zelené stuhy“ také návrhy na Fulínovu cenu (ocenění za květinovou výzdobu v obci) i prestižní mezinárodní soutěž Entente florale.

Skutečnou osobností v komisi je zástupce Národního památkového ústavu Pavel Bureš. S nepostradatelným fotoaparátem se sice pravidelně ztrácí a také dochvilnost je jeho slabinou, ale když soutěžící vesnice líčí na jeho vnímavou duši tolik nástrah! Bývá mu zpravidla odpuštěno i pro-

to, že je nám všem velmi zasvěceným průvodcem všemi místy, na kterých se (kromě soutěžících obcí) na svém putování republikou zastavíme. Velmi dobře mu několik posledních let sekunduje i milá zástupkyně Ministerstva kultury Markéta Tošovská.

Foto Jiří Řezníček

Komise Vesnice roku

Dalším nepřehlédnutelným partnerem soutěže je Folklorní sdružení, které zastupuje stejně nepřehlédnutelný Jiří Hába, nadšený obdivovatel všeho, co má s folklorem třeba jen trochu něco společného. Vypadá sice zdánlivě nezúčastněně, když propadá své kuřácké vášni, ale to je opravdu jen zdání. Je to právě on, kdo navrhuje ocenit putovním pohárem ty obce, které nejvíc ctí svoje tradice a udržují je i dnes. Folklorní sdružení navíc dává prostor i slavnostnímu vyhlášení výsledků aktuálního ročníku soutěže Vesnice roku na tradičním dětském folklorním festivalu v Luhačovicích.

Sdružení místních samospráv jako „nejmladší zapojené“ přišlo s novým oceněním pro obce s výraznou činností místních spolků – Naděje pro živý venkov. V komisi jej zastupuje charismatický Jan Pijáček, starosta obce Vlčnov, proslulý svojí Jízdou králů. Hloubka jeho myšlenek musí být inspirující pro každého vnímavého člověka a jeho milý úsměv vždy najde odezvu u ostatních.

Složení celostátní komise doplňují i často se střídající zástupci Prezidentské kanceláře, jejíž hlavním příspěvkem do soutěže je organizace přijetí nositelů Zlatých stuh u prezidenta republiky v závěru kalendářního roku.

Tak v takové společnosti mám tu čest každoročně prožít jeden zářijový týden. Vesměs to jsou lidé s velkým rozhledem, s tituly i bez, ale to v práci komise opravdu není rozhodující. Velkou

rolu tu hraje životní zkušenost, zapálení pro svoji odbornost, umění naslouchat lidem, ocenit jejich snažení a vnímat atmosféru míst, která navštívujeme. Možnost být v jejich společnosti pro mě znamená velký dar a každoroční osobní „nabití baterek“ pro další vlastní práci pro lidi. A snad ani já nedělám své vysílající organizaci ostudu.

Přítomnost knihovníků v hodnotících komisích již za těch 13 let také přinesla své výsledky. Nejenže si komisaři zvykli knihovny v soutěžících obcích skutečně navštívit, ale samospráva samotná si uvědomuje, že i ta jejich knihovna jí může v hodnocení života obce přinést „kladné body“, pokud k tomu bude mít odpovídající pod-

mínky a povede ji zapálený člověk, který má v místě přirozenou autoritu. Je třeba znovu připomenout i tu skutečnost, že právě zapojení knihovníků do soutěže Vesnice roku motivovalo sekci veřejných knihoven SKIP „oprášit“ také soutěž ryze profesní, a tak po stejných 13 let žije i **Knihovna roku**, která po třech letech ve vřadné režii SKIPu získala ještě větší prestiž tím, že se stala (opět díky iniciativě profesního spolku) státní cenou udělovanou ministerstvem kultury.

MILENA KODÝMOVÁ

zástupce SKIP v celostátní komisi soutěže Vesnice roku

ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...

Gejša třikrát jinak

Jestliže je nějaká kniha zfilmovaná, dávám přednost pořadí kniha – film. Zjistila jsem, že pokud si nejprve přečtu knihu a teprve potom vidím film, tak pro mě obě podoby příběhu existují jaksi vedle sebe a navzájem se neruší. Moje názory vytvořené v průběhu čtení, představy o prostředí, v němž se děj odehrává, o jednotlivých postavách knihy, o jejich vzhledu, hlasech či oblečení nijak neovlivňují můj zážitek z filmu, a naopak jeho zhlédnutí nijak zpětně nemění moje původní představy. Zato když nejprve vidím film a až pak čtu knižní podobu, je moje fantazie vždy více či méně v područí toho, co jsem zahlédla na filmovém plátně nebo na obrazovce, a připadám si tak nějak ochuzená o tu svoji vlastní „vyčtenou“ verzi.

Proto když se před několika lety u nás v kině objevil film *Gejša*, váhala jsem, zda si na něj mám koupit lístek. Byl by to totiž ten druhý případ, pořadí film – kniha. Nakonec jsem se rozhodla do kina jít, ale protože už vím, jak to se mnou v takových případech je, dlouho jsem se potom nechtěla pustit do knižní předlohy. Říkala jsem si, že časem třeba dojem z filmu vybledne a jeho účinek na moji představivost při čtení bude menší. Byl to takový můj čtenářský pokus. Chcete vědět, jak dopadl?

Abych řekla pravdu, tak dodnes nevím. Nějak se to zatím vždycky přihodilo tak, že jsem se k oné knižní předloze nedostala. Ovšem ne proto, že bych se nesnažila.

Jakmile jsem usoudila, že už by mohl být ten pravý čas (čili, že jsem již z filmu hodně zapomněla), vydala jsem se do naší městské knihovny půjčit si daný titul. Musela jsem překonat jen jeden drobný zádrhel – nepamatovala jsem si autora knihy. Nikdy si nepamatuji autora knihy. Mám dost špatnou paměť na jména, včetně těch autorských. Celoživotně se svou chabou schopností zapamatování si jmen zápolím a snažím se s tím bojovat za pomoci nejrůznějších technik. Jakmile narazím na jakoukoli radu, jak si zlepšit paměť, hned ji zkouším v naději, že tentokrát případně na tu pravou, díky které si konečně zapamatuji, jak se jmenuje kolega, kterého už několik let pravidelně potkávám na konferencích, nebo jak se jmenuje člověk, který se mi před necelou minutou představil do telefonu. Zatím marně. Dosáhla jsem jediného zlepšení – zatímco před

deseti lety jsem si nezapamatovala jméno vůbec, dnes jsem si ve většině případů schopná vybavit alespoň písmeno, na které to jméno začíná.

Moje děravá paměť mi přináší problémy také při půjčování si knih, protože beletrie je v regálech řazená abecedně právě podle jmen autorů. Naštěstí pro takové jako jsem já, má knihovna katalog, ve kterém se dá vyhledávat i podle názvů knih. Zádrhel s mou špatnou pamětí má snadné řešení. Stačí přece zadat do příslušného řádku elektronického katalogu slovo *Gejša* a už vidím, že kniha s tímto názvem je zařazena pod znakem 94(52).

Asi jsem byla toho dne nějak mimořádně roztěkaná, protože jinak by mě hned muselo napadnout, že je nějaké podivné, aby byl román zařazen v naučné literatuře. Taky že nebyl. To, co jsem si půjčila, byla kniha od Lizy Dalbyové, americké antropoložky zabývající se japonskou kulturou, která se na čas skutečně v Japonsku stala gejšou. To jsem doma zjistila záhy po otevření knížky a přečtení prvních stránek. Přišla bych na to ale určitě už v knihovně, kdybych se pořádně podívala, co jsem to vytáhla z regálu. Na obálce se totiž kromě velkého názvu *Gejša* skvěla půlcentimetrovými verzálkami vytištěná slova „POPŘVÉ PRAVDA – POPŘVÉ O VŠECH TAJEMSTVÍCH – PRVNÍ CIZINKA V NEJ-JAPONŠTĚJŠÍM POVOLÁNÍ VYPRÁVÍ“. Patrně jsem byla toho dne opravdu mimořádně nesoustředěná, když jsem dokázala přehlédnout tak výmluvný a do očí bijící text.

Nedá se nic dělat, půjčila jsem si zkrátka úplně jinou knížku. Naštěstí mi můj omyl místo zklamání přinesl spíše radostné překvapení. Text nebyl žádné suché odborné pojednání, nýbrž velice živé čtení jak o gejšách a japonské kultuře, tak o vlastních zážitcích autorky. Byla jsem nakonec ráda, že jsem si vybrala „špatnou“ knížku, protože jsem se pobavila i dozvěděla řadu zajímavých věcí. Poučila jsem se například, jak je to s výběrem jmen gejš, proč není dobré pod kimono nosit evropské prádlo, že seriózní výzkumný dotazník může být vyplňován i na večírku (a pak podle toho vypadá) nebo jak autorka ubránila svou čest vějířem.

Osvětily se mi též některé detaily a souvislosti z filmu *Gejša*, který byl vlastně původní příčinou tohoto knižního omylu. Zmíněného

filmu se kniha ostatně svým způsobem také týkala. Na záložce jejího přebalu jsem se dočetla, že autorka spolupracovala se Stevenem Spielbergem na filmu *Memoirs of a Geisha*. Vida, takže i když jsem se netrefila přímo na pravou knižní předlohu, úplně mimo terč jsem také nestřílela.

Povzbuzena tímto zjištěním jsem po čase znovu stála v knihovně před katalogem a opět jsem hledala knižní předlohu filmu. Co se nepovedlo na první pokus, povede se jistě na druhý. Ve vzpomínce na to, co jsem si přečetla na záložce, jsem tentokrát jako název zadala *Paměti gejši*. Aha, žádaná kniha je zařazena pod známým znakem 94(52). Zřejmě jsem opět neměla svůj nejlepší den, jinak by mě muselo trknout, že jsem zase v naučné literatuře a ne v beletrii. Podruhé vedle. A podruhé jsem nelitovala, že jsem se spletla.

Paměti gejši napsala Kiharu Nakamura a přečíst si vlastní životopis této ženy opravdu stojí za to. Byla to neobyčejná osobnost, která neprožila právě tuctový život. Svého času prý byla jedinou gejšou, která uměla anglicky, takže se díky svým jazykovým znalostem setkávala s řadou zahraničních osobností ze Západu. Později nechtěla spolupracovat s tajnou policií, a tak raději povolání gejši opustila a vdala se. Popisované zážitky z války nejsou právě veselé čtení, ostatně válka vždy na lidi těžce doléhá a nevyhýbá se ani bývalým gejšám. Při čtení těchto pasáží jsem si opakovaně vzpomněla na film *Gejša*, kde byl válečný osud hrdinky spíš jen naznačen. Po válce se Kiharu rozpadá manželství a ona se rozhodne k v té době odvážnému kroku – využívá své znalosti angličtiny a stěhuje se do Ameriky, světa úplně odlišného od toho japonského. Zde prožívá své další úspěchy, nezdary a dokonce i nové lásky. A samozřejmě píše své paměti, které se staly bestsellerem, nejen proto, že popisovaly do té doby uzavřený svět gejš. Jestli jsem si měla původně hledanou knižní předlohu filmu s něčím splést, pak mě moc těší, že to bylo právě s touto knihou. Obvykle životopisy nečtu, ale o tenhle bych nerada přišla. Děkuji, náhodo (nebo kdo jste mi to přistrčil onu knížku do ruky)!

Přestože jsem právě zažila dva knižní přehmaty za sebou, vůbec jsem se nepoučila, ba jak se zdá, dokonce se mi tento způsob bezmys-

lenkovitého výběru zalíbil. Jak jinak si mám vysvětlit, že příště opět zadávám do katalogu pouze název *Gejša* a bez přemýšlení mířím k regálu se znakem 392? Vždyť už musím moc dobře vědět, že v naučné literatuře romány nejsou. Nebo že by se mé čtenářské podvědomí stále bálo knižní předlohy filmu, a proto mě záměrně posílalo jinam? Pokud ano, měla bych svému vnitřnímu čtenářskému kompasu poděkovat, neboť i napotřetí mě nasměroval ke knize, kterou jsem si s potěšením přečetla. Tentokrát to byla publikace Johna Gallaghery s podtitulem „jedinečný svět tradice, elegance a umění“, plná fotografií a obrázků. Skutečně do třetice všeho dobrého (knih) i zlého (omy-lů).

Po pravdě řečeno, abych se tolikrát spletla a přinesla si domů knihu, kterou jsem vlastně původně nechtěla, to se mi stalo poprvé. A vůbec nejpozoruhodnější na celém příběhu se mi zdá to, že jsem navíc při každém tom pochybení vždy natrefila na zajímavou knížku, kterou jsem si s potěšením přečetla.

Sice budu stále dávat přednost pořadí kniha – film, ovšem ukázalo se, že ani v opačném případě nemusím být ochuzená o neobyčejný čtenářský zážitek. Stačí mít špatnou paměť na jména a být trochu roztržitá při půjčování knih...

MARTA KONÍŘOVÁ

✉ konirova@prerovmuzeum.cz

Z TAJEMSTVÍ...

Knihovny Národního muzea

Můžeš kreslit, můžeš psát, ale listy netrhat... Každý, kdo měl za svých školních let památník, si na tyhle veršičky určitě vzpomene. Ale možná vás překvapí, jak stará je tradice památníků jako takových. První z nich se objevují na začátku šestnáctého století a zápisy v nich se do dneška nijak zvlášť nezměnily – obrázek, věnování, datum a podpis, tak leckdy vypadaly památníkové zápisy i před pěti staletími. V naší knihovně máme takových památníků celou řadu a dnes si povíme o jednom z nejzajímavějších. Patřil synovi slavného dánského astronoma Tychona Brahe.

Památník sám je na první pohled uměleckým dílem – vázaný v ozdobné renesanční vazbě se zlatenými ornamenty a zlatěnou cízelovanou ořízkou dobře reprezentuje osobnost svého dárce – obdivovaný astronom věnoval tuto knihu svému stejnojmennému synovi, když Tycho junior začal koncem 16. století studovat na univerzitě ve Wittenberku. Hned v úvodu čteme otcovo věnování doprovázené kolorovanou podobiznou Tychona staršího a vyobrazením jeho erbu (erby, tak časté v raně novověkých památnících, se v těch dnešních, pravda, tolik nevyskytují...).

Je až neuvěřitelné, kolik nám toho památník může říci o svém vlastníkovi. Ze zápisů poznáváme, s kým se stýkal na studiích ve Wittenberku (jeden zápis vlastnoručně zapsal a namaloval tehdejší rektor a známá postava nekatolického odboje Jan Jessenius), jak se těšil přízni vlivných dvořanů a učenců na dvoře Rudolfa II., v jehož službách nedlouho před svou smrtí působil Tycho Brahe starší. Nešťastný osud mladého Tychona po otcově smrti, kdy se on a jeho sourozenci ocitli v Čechách prakticky bez prostředků a marně vymáhali na císařské komoře alespoň náhradu za otcovy astronomické přístroje, dokumentuje řada zápisů, které časovou linku památníkových záznamů uzavírají. Po vzletných zápisech z císařského dvora náhle přicházejí mnohem skromnější zápisy jakéhosi faráře, souseda a dalších. Nejsou už datované v sídelním městě království. Tycho Brahe mladší se totiž v Čechách oženil – vzal si Markétu Razickou, rozenou z Fictumu a pobýval s ní v Českém Zlatníku u Mostu. Po jeho smrti v roce 1627 památník zdědil syn Otto, jak poznáváme z několika záznamů psaných opět v Praze.

Koho příběh památníku zaujal, může si jej prohlédnout celý na webových stránkách Manuscriptoria www.manuscriptorium.com. Hleďte pod signaturou VI F 44.

MARTA VACULÍNOVÁ, oddělení rukopisů a starých tisků

Do Norska, země Vikingů a trollů za studiem knihovnictví

Do letadla jsem nasedl 15. srpna 2012. Doteď jsem neporozuměl dvěma věcem – jak jsem vše tehdy mohl sbalit na půlroční studijní pobyt do jedné krosny a jak jsem mohl doma zapomenout zimní bundu, čepici a rukavice, když mým cílem bylo Norsko, nejsevernější země Evropy. Plán na ten den byl jasný: úspěšně přistát v Oslu, dojet autobusem do centra, doklusat na kolej před pátou hodinou a stihnout si tak vyzvednout klíče od pokoje. Vzhledem k tomu, že letadlo mělo dvě hodiny zpoždění, byl jsem nucen pozměnit plán již první den. Místo autobusem jsem jel třikrát dražším vlakovým expresem a klus jsem proměnil v běh. Zchvácený jsem došel na kolej těsně před pátou, vyzvedl si klíče, došel na pokoj, lehl si na postel a zavřel oči. Otevřít se mi je podařilo až druhý den.

Takhle nějak vypadal můj první den v Norsku, zemi legendami opředěných Vikingů a vyprávěných trollů, kam jsem se vypravil v rámci programu Erasmus coby student Kabinetu knihovnictví a informační vědy na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně (dále jen KISK). Studovat jsem sem přišel na Oslo and Akershus University College of Applied Sciences (používaná zkratka HiOA), což je vedle University of Oslo jedna ze dvou velkých osloských vysokých škol. Zatímco University of Oslo představuje klasickou, především teoreticky zaměřenou univerzitu, HiOA je více prakticky orientovaná a zdejší obory mají přímou návaznost na praxi. To platí i o oboru knihovnictví, které zde spadá pod Ústav archivní, knihovní a informační vědy. Tento ústav zajišťuje program zvaný *International Master in Digital Library Learning*, což je prestižní magisterský program v oblasti digitálních knihoven. Účastní se ho každoročně kolem dvaceti studentů, z nichž většina má stipendium v rámci programu Erasmus Mundus (kolem deseti tisíc euro na dva roky). Pokud absolventi tohoto programu nepokračují ve studiu na doktorském stupni, uplatňují se na klíčových pozicích v softwarových firmách a velkých knihovnách. První semestr

studenti stráví v Oslu, druhý v estonském Tallinu, třetí v italské Parmě a čtvrtý, poslední semestr svých magisterských studií završí psaním diplomové práce v jednom z těchto tří měst podle vlastního výběru. Já se svou spolužačkou Terezou jsem byl logicky přiřazen ke studentům tohoto programu, jelikož vyučovacím jazykem zde byla angličtina, zatímco v „klasické“ třídě se vyučuje norský.

Hlavní vchod do kampusu HiOA

Celý program je organizačně na velmi dobré úrovni a osobně jsem ze strany školy nezaznamenal sebemenší zaváhání. Poznal jsem to hned první den, kdy jsem byl navštívit školu. Strčil jsem hlavu do kanceláře své studijní referentky a nestihl jsem ani pozdravit, když na mě referentka spustila: „Michael? Vy jste Michael z České republiky, že? Jsem moc ráda, že jste konečně tady. Jakou jste měl cestu? Už jste se viděl s Ragnarem? A kde je Tereza?“ Dost jsem se tehdy zastyděl, že si referentka s přehledem pamatuje naše jména, zatímco já jsem musel nemalou chvíli pátrat v paměti, abych se rozpomenul, že Ragnar bude můj učitel. Každý student kromě vřelé péče referentky dostane studijní průkaz, na který je oprávněn využívat stejných výhod jako norští studenti, tzn. od slev na dopravu po pořízení padesáti kopií zdarma v místní knihovně. Veškeré papírování spojené s pobytem v Norsku, které není v Evropské

„Centrum učení“ na univerzitě čili knihovna

unii, se snaží rovněž vyřídit škola. Pro zahraniční studenty je připraven každý pátek program, v rámci něhož jsou veškeré aktivity hrazeny školou. Vedle návštěvy muzeí či místních lesů se jedná například o kurzy bruslení nebo exkurzi do továrny Freia, což je jednoznačně nejoblíbenější značka norské čokolády.

Forma studia je dost odlišná od podoby, na jakou jsem zvyklý z našich končin. Ve třídě nás bylo kolem patnácti (moje brněnská třída čítá kolem 60 studentů), předměty jsou běžně za 10–15 kreditů (na KISK je pět kreditů za předmět běžné maximum; pro úplnost dodávám, že průměrně by měl student splnit 30 kreditů za semestr). Díky tomu, že je jeden předmět takto vysoce kreditově hodnocen, studenti si vybírají typicky pouze dva předměty (já jsem zvolil Výzkumné metody a teorie vědy a Norský jazyk I.), kterým se podrobně věnuji. Tento systém považuji za mnohem lepší, protože tak nedochází k překryvu probíraných témat, což je podle mých zkušeností častým jevem v českém vysokoškolském prostředí. Zatímco na KISK připadá jeden předmět na jeden den v týdnu (vyučovací hodina trvá typicky 90 minut), v Oslu měl jeden předmět nejméně dvakrát tříhodinovou dotaci týdně, tzn. minimálně šest hodin týdenní výuky. Náročnost předmětu a přípravy na každou hodinu je úměrná oněm patnácti kreditům. Zjednodušeně řečeno, na HiOA se probírá jedno téma zevrubně a do hloubky, na KISK se probírá témat mnoho a nejde se do takových podrobností.

V rámci výuky mého předmětu Výzkumné metody a teorie vědy probíhaly i semináře, typicky každý třetí týden. Na seminářích se vyžaduje aktivita studentů, kteří si načítají poměrně

značné množství literatury, o které následně diskutují a interpretují ji. Literatura je vybírána tak, aby pokrývala jak téma předmětu (věda a výzkum), tak obor (knihovnictví a informační věda). Přijít nepřipraven znamená zkoumavé pohledy spolužáků a učitele, kteří vás pohledem litují, protože jestli jste nepřipraveni, určitě vám v tom zabránila nějaká vážná, pravděpodobně velice nepříjemná událost. Tato skutečnost souvisí s další věcí, kterou jsem v Norsku seznal značně odlišnou od českého prostředí: přístup studentů ke studiu. Většina zahraničních i norských studentů pracuje. Když nepracují, učí se, diskutují o škole a vzdělávají se v dalších oblastech. Typicky v cizích jazycích. Neudělat předmět napoprvé nepřichází v úvahu. Jednou jsem se zeptal spolužačky Any, co se stane, když předmět neudělám napoprvé. Odpověděla mi: „Možnosti jsou jasné – A, B, C, D. D je katastrofa. Neprojit napoprvé? To není možnost, Michael.“ Z vlastní zkušenosti vím, že řada lidí v Česku chodí na první termín zkoušky nepřipravena a jdou to jen tak „zkusit“. Myslím, že něco takového je pro Nory velice těžko přijatelné a když už by ten princip po čase pochopili, směli by se asi stejně, jako když jsem jim řekl, že se u nás prodává mléko s tříměsíční trvanlivostí.

Malebné domy v Trondheimu

Kampus školy je umístěn velice blízko centra i kolejí, takže se lze pohybovat mezi klíčovými body studentského života pěšky. Obecně je Oslo poměrně malé a pokud už je něco daleko pěšky, lze využít systém půjčování městských kol. Po celém Oslu se totiž nacházejí stojany, na kterých jsou umístěna kola k zapůjčení. Aby bylo možno této služby využívat, stačí si zakoupit předplacenou kartu. HiOA však opět uká-

zala svou vstřícnost a připravenost, když mezinárodním studentům tyto karty poskytla zdarma, čímž jim ušetřila nejen peníze, ale i starosti s potřebným papírováním, které bývá pro cizince většinou náročnější než pro místní obyvatele.

Velkým lákadlem pro každého zahraničního studenta v Norsku je najít si práci nebo alespoň brigádu. Norsko je velmi vyspělá a bohatá země a za den práce si brigádník běžně vydělá to, co v Česku za týden. Bohužel pro cizince je velkou překážkou neznalost jazyka. I když Norové mluví velmi dobře anglicky, dávají přednost norský mluvícím studentům. Osobně jsem norštinu studoval celý semestr a mohu říci, že pokud člověk ovládá angličtinu nebo ještě lépe němčinu, není pro něho norština tak cizí a po semestru se dá dostat někde na úroveň A1 až A2, tzn. domluvit se na základní úrovni o běžných věcech. Jelikož je angličtina standardem, nemáte žádnou výhodu, pokud mluvíte anglicky. Mému spolužákovi Narěšovi z Indie se podařilo najít brigádu na skenovacím oddělení v knihovně i bez znalosti norštiny, nicméně mu dopomohla nejen znalost dalších pěti jazyků, ale i magisterský titul a především známý pracující ve vedlejším oddělení.

I když bylo studium časově náročné, dal se najít čas i pro podnikání výletů do hlubokých lesů, za zasněženými fjordy, na koupání v průzračných jezerech nebo náročné túry do hor. Cestování v Norsku značně ztěžuje fakt, že doprava je zde extrémně drahá: jestliže je jídlo dražší zhruba třikrát, doprava nejméně pětkrát. Meziměstské autobusy či vlaky se mohou vy-

šplhat i na desetinásobek ceny oproti České republice. Když si však koupíte lístek s několika-týdenním předstihem, lze se dostat někde na pětinu ceny. Tak se stalo, že se mi podařilo navštívit Bergen, Trondheim nebo švédský Göteborg. Jako knihovník jsem si pochopitelně nemohl odpustit návštěvu tamějších knihoven, které ve skandinávských zemích často plní

Polovina mé třídy: Tereza vzadu uprostřed, já vedle ní vpravo

funkci komunitních a informačních center v mnohem větší míře, než je tomu u nás, ale o tom zase někdy jindy. A jestli vám doporučuji návštěvu Norska? Odpověď vám nedám, ale indicii ano: i když jsme do Norska jeli dva, zpátky už jen jeden. Tereza zůstala v Norsku pracovat a učit se jazyk, zatímco já pokračuji v samostudiu norštiny doma.

Text a foto **MICHAL KLAJBAN**
✉ michal.klajban@gmail.com

ČTENÁŘ INFORMUJE

V pondělí 11. února 2013 uspořádala Národní technická knihovna v Praze ve spolupráci s Českou informační společností, o. s., seminář **České e-knihy v českých knihovnách** v prostorách Českého svazu vědeckotechnických společností na Novotného lávce. Hlavním bodem programu byla prezentace ekonomické studie problematiky českých elektronických knih v českých knihovnách a její právní rámec. Mezi přednášejícími vystoupil zástupce zpracovatele ekonomické studie Ing. Milan Drahoňovský a autor právní analýzy Mgr. Jaromír Šavelka. Odpolední program doplnil informacemi o novele autorského zákona PhDr. Zdeněk Matušik a Ing. Jiří Pavlík tématem správa elektronických publikací v síti knihoven.

Ekonomickou studii zpracovanou na konci minulého roku naleznete v Institucionálním digitálním repozitáři NTK <http://repozitar.techlib.cz/record/553?ln=cs>. Studie byla podpořena dotací Ministerstva kultury ČR, VÍSK 3 – Informační centra veřejných knihoven 2012.

Kreativní, nápaditá a úžasná Noc s Andersenem 2013

V pátek 5. dubna 2013 odstartovala v 1298 řádně evidovaných knihovnách, školách, domech dětí, dětských domovech, v jihlavské zoo stejně jako v uherskohradištské nemocnici, u Pcherských mamek, v hasičárnách, pionýrských oddílech, v Českých školách bez hranic po celém světě, v krajaňských kroužcích v Rusku, Dánsku... v pořadí již 13. pohádková Noc s Andersenem. Na vlastní oči, uši, žaludky i těla ji strávilo 59 073 dětí, spolu s nimi přes 18 526 dospělých, kteří chystali a zajišťovali nápadité pořady, v nichž nechyběly pohádkové bytosti od andělů, živých Andersenů, bludiček, čarodějů, komiksových postavicek, podmořských bytostí, skřítků, upírů, víl, vlkodlaků i vodníků, zvířátek (srovnáno abecedně, abychom na nějakou bytost snad nezapomněli...), což činí celkem 77 599 spočetných účastníků akce k podpoře čtení.

*Omlouvám se, leč z Dánska cesta dlouhá,
myslel jsem, že stačí drožka pouhá.
I návštěva Sněhové královny zadržela mě...
Inu, toto místo vypadá kouzelně i potmě.
Krásné perly od malé mořské víly měl jsem
pro vás,
avšak ošklivé káčátko mi je vzalo naráz.
Cínový vojáček málem všemu zabránil.
Neuspěl, nevádí, již jsem dorazil, rád bych se
i posadil...*

Pavel Majkus v roli
H. C. Andersena

Tak pozdravil děti v Trmicích sám **Hans Christian Andersen**, který, jak vyplývá ze všech došlých zpráviček, letos dorazil minimálně na 921 míst a jeho akční rádius byl úžasný. Osobně zavítal za dětmi do Ostravy-Lhotky, před půlnocí však už pospíchal na spoj do Kodaně ... „Do Strakonice ...opravdu přišel, v setmělé, tajemné, trochu i strašidelné černé hradní kuchyni, osvětlené jen svíčkami, se dětem představil a vyprávěl jim svou pohádku *Křesadlo*.“ ... Vymrzlému Andersenovi vařila čaj *Sněhová královna* v Plané nad Lužnicí, v Milevsku Hanse Christiana nejprve vyzpovídala *Sněhurka*, do Prachatic jej pozvali na noc plnou pověstí ... „Hodně jsme si četli a povídali o Andersenovi, protože naši obci kdysi plul loď *Bohemia* a dokonce tu přespal,“ napsali ze ZŠ v Obráštví ... V Červených Pečkách o něm zhlédli loutkovou pohádku a v americkém Portlandu byli dospělí organizátoři tak unavení, že dětem zapomněli

do spacáků nasypat hrášek, aby iluze byla kompletní ... V londýnském Českém centru se „...najednou objevili samotný pan Andersen a detektiv Štika. Ti sehráli dětem krátkou scénku o tom, jak se panu Andersenovi ztratily roze-psané rukopisy pohádek.“ Andersenova ducha odhalili důmyslnými otázkami spáči v Roubanině, v Ořečově u Polešovic jej zavřeli po vyhodnocení soutěží do kouzelné lahve. V Rožnově pod Radhoštěm ho zase vyvolávali tak dlouho, až ho strašidelná hradní paní oživila. Andersenova ducha vyvolávali také v Božicích, kde pohádkář zanechal dopis, ve kterém vzpomněl i na ilustrátorku Helenu Zmatlíkovou.

*Každý si vzal svoji knížku, šel si lehnout
do pelišku,
všem pak zdál se krásný sen, co napsal
pan Andersen.*

(Březové Hory KJD Příbram)

Ilustrátorka **Helena Zmatlíková** byla zmíněna v 756 zprávičkách ... „...a tak jsme dostali zprávu, že u nás za vesnicí přistálo UFO. A jelikož jsme znali GPS souřadnice, nalezení místa podle navigace pro nás bylo hračkou. Tam jsme našli krabici s důkazy o přistání neznámých bytostí. Podle indicií děti určovaly, o jaké bytosti šlo. Nakonec se shodly na tom, že je to druh *Homo Helenus Zmatlikus*,“ hlásí Vědomice ... Podle knížky *Honzíkova cesta*, kterou ilustrovala, vyráběly Pcherské maminky s dětmi jízděnky na cestu vlakem ... Noc nazvaná *Poceta Heleně Zmatlíkové* přinesla úžasně 3D obrázky dětí v Paskově, *Honzíkova cesta* oslovila také knihovny v Lomu, Čelákovcích, Starém Městě a na mnoha dalších místech. ...

Dánská konzulka
v Uherském Hradišti

v dánštině četla tentokrát v Uherském Hradišti dánská konzulka. Četla a vyprávěla také Alena Ježková v Kamenici nad Lipou, sběratel liptovských pohádek a pověstí Peter Vrlík v Liptovském Mikuláši, v Nymburce si poslechli pohádku speciálně napsanou pro tuto noc od Jana Řehouňka a pak ji ilustrovali ... Hostem pražské ZŠ Brána jazyků byl a z knihy *Děti z Bullerbyny* četl herec Jan Potměšil, Sluníčka z Poběžovic se setkala v Muzeu chodského hradu s malířkou a ilustrátorkou Slávkou Štrbovou ... V ZŠ Český Těšín skládali slib *Strážce psaného slova* kluci a holky před zraky čerstvě korunované královny knih, dobrého slova a dobrých skutků. Tou se stala Eva Katrušáková, zakladatelka a ředitelka kampaně *Celé Česko čte dětem*; v Liberci-Vesci slavili narozeniny Ivy Procházkové. Od ilustrátorů Renáty Fučíkové a Tomáše Řízka dorazily e-mailové pozdravy až z daleké Číny a Tchaj-wanu.

Renata Štulcová
čte dětem
v Uherském
Hradišti

Minimálně na 124 místech si připomněli letošní 1150. výročí příchodu **Konstantina a Metoděje** na Moravu ... V Památníku Velké Moravy zažily děti z Nivničky křest úplně nové knihy spisovatelky Renaty Štulcové *Pravdivý příběh byzantských věrozvěstů Konstantina a Metoděje* a její návštěva a autorské čtení v nočních hodinách potěšila uherskohradištské děti. *Cyril a Metoděj mezi námi* bylo téma znojenských dětí, které se po luštění hlaholice vydaly na procházku městem a poznaly řadu pověstí; a v Kysuckej knižnici v Čadci výklad o Cyrilovi a Metodějovi doplnila ilustrátorka Zuzana Kubíková-Jesenská.

„Čekala nás daleká cesta, kam jinam, než do pravěku,“ napsali z Doubravky v Plzni. Oslavili tak 135. výročí **Eduarda Štorcha** a 110. výročí narození **Josefa Augusty**. Děti si vymalovaly jeskyni Altamiru a soutěžily v plnění pravěkých úkolů ... Havířovské děti zažily putování do pravěku, díky časopisu *Materiáduška* si složily krásné mobilní kostry dinosaurů.

A které osobnosti pomáhaly se čtením? Tradičně primátoři, starostové, ředitelé, zastupitelé, herci... Pohádku o *Princezně na hrášku*

Také letos přibýlo hodně pohádkových stromů (Fabularius Andersen), i přes nepřízeň počasí náš excel napočítal 649 nově zasazených stromků, které rozšíří stávající virtuální les.

I letos děti pomáhaly, dětský hospic v Malejovicích podpořily ZŠ Třešť, ZŠ německo-českého porozumění Praha 8, ZŠ Čelákovice, knihovna Častolovice. Nadačnímu fondu dětské onkologie Krtek přispěla ZŠ Jungmannova Kuřim, ZŠ Arménská Brno, Charitě Frýdek-Místek přijde příspěvek ZŠ Palkovice a v Českém Dubu přispěli hasiči Honzíkovci na nový vozík. Knihovna Modrá na stránkách *Čtení pomáhá* poslala body projektu *Maratón čtení*. Celkem děti vybraly 27 384 Kč! Děkujeme!

Prostě a jednoduše, byla to překrásná Noc a nezbývá než zvolat „*Bud' vítána Noc s Andersenem 2014!*“. Její 14. ročník se uskuteční v pátek 4. dubna.

(Vybráno ze závěrečné zprávy o Noci s Andersenem; celá na www.nocsandersenem.cz)

MIRKA ČÁPOVÁ, HANA HANÁČKOVÁ

Foto archiv Knihovny BBB

DOTAZ: V NAŠÍ KNIHOVNĚ MÁME PROBLÉMY S UŽIVATELI INTERNETU – NĚKTEŘÍ Z NICH JSOU TZV. „NEPŘÍZPŮSOBIVÍ OBČANÉ“, SVÝM CHOVÁNÍM OBTĚŽUJÍ JINÉ UŽIVATELE KNIHOVNY, POŠKOZUJÍ A KRADOU POČÍTAČOVÉ VYBAVENÍ. ALESPŮŇ ČÁSTEČNĚ ŘEŠENÍ PROBLÉMU VIDÍME V TOM, ŽE BYCHOM PŘÍSTUP K INTERNETU ZPOPLATNILI NEBO ŽE BYCHOM OMEZILI DENNÍ PŘÍSTUP K INTERNETU NA URČITOU DOBU, NAPŘÍKLAD 30 MINUT. MŮŽEME TAK UČINIT? A DÁLE, MŮŽEME PŘÍSTUP K INTERNETU POSKYTOVAT TÍM ZPŮSOBEM, ŽE VE VSTUPNÍM VESTIBULU NAŠÍ KNIHOVNY UMÍSTÍME POČÍTAČE PŘIPOJENÉ K INTERNETU, KTERÉ BUDOU K VOLNÉMU UŽITÍ VEŘEJNOSTI?

ODPOVĚĎ:

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění, stanoví povinnost provozovatelů knihoven poskytovat v knihovně všem bez rozdílu veřejné knihovnické a informační služby. Ty jsou vymezeny v § 4 odst. 1 knihovního zákona a patří mezi ně i umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup. Veřejné knihovnické a informační služby jsou povinně poskytovány bezplatně (§ 4 odst. 2 knihovního zákona); z tohoto pravidla jsou sice určité výjimky, ale ty se netýkají poskytování přístupu k informacím na internetu. Z toho vyplývá, že v knihovně musí být poskytován přístup k internetu (přesněji: k těm informacím na internetu, které má knihovna k dispozici bezplatně) bezúplatně, tedy zdarma. Provozovatel knihovny nesmí přístup na internet uživatelům knihovny zpoplatnit a pokud by tak učinil, ocitl by se v situaci, kdy jím provozovaná knihovna by přestala splňovat zákonné znaky knihovny. To je podle § 8 odst. 1 knihovního zákona důvodem pro zrušení jejího zápisu v evidenci knihoven.

Základním, možno říci definičním, znakem knihovny je to, že jsou v ní způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené knihovním zákonem – § 2 písm. a) knihovního zákona. Nejedná se jen o to, že mají být poskytovány služby, které knihovní zákon vymezuje, ale také o to, že musejí být poskytovány způsobem, který knihovní zákon předepisuje. To zahrnuje i povinnou bezplatnost poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb, případně – pokud to knihovní zákon výslovně připouští – jejich poskytování za úhradu skutečně vynaložených nákladů, tedy těch, které provozovatel knihovny v souvislosti s poskytnutím konkrétní služby prokazatelně musel uhradit.

Není tedy možné, aby provozovatel knihovny poskytoval přístup k internetu jejím uživatelům za úplatu (stanovenou například hodinovou či minutovou sazbou) – knihovní zákon to neumožňuje. To nepatří pro informace na internetu, ke kterým provozovatel knihovny za přístup platí a které lze tudíž nazvat „placenými“ – jejich poskytování již nepatří mezi veřejné knihovnické a informační služby, nýbrž mezi tzv. další služby podle § 4 odst. 3 písm. a) knihovního zákona. Pokud má knihovna přístup k takovým informacím a hodlá je poskytnout svému uživateli, může po něm požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů.

Zatímco v otázce zpoplatnění přístupu k internetu hovoří knihovní zákon jednoznačně, pro zodpovězení otázky, zda je možné stanovit časový limit pro přístup k internetu, je již nutné provést jistou interpretaci tohoto právního předpisu. Je třeba vycházet především z účelu zákona: poskytovat veřejné knihovnické a informační služby všem uživatelům bez rozdílu, tedy na principu rovnosti. Pokud má provozovatel knihovny splnit uvedenou zákonnou povinnost, musí si k tomu vytvořit náležité podmínky. Ty by měl formulovat nejlépe v knihovním řádu, což je podle § 4 odst. 7 knihovního zákona dokument, který provozovatel knihovny povinně vydává a který stanovuje podrobnosti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. V něm tak může stanovit bližší pravidla pro poskytování přístupu

k internetu, přičemž jejich účelem bude právě naplnění principu rovnosti – zajištění toho, aby uživatelé měli v knihovně rovný přístup k internetu.

Je možné, aby provozovatel knihovny v knihovním řádu stanovil časové omezení přístupu k internetu v tom směru, že jeden uživatel může strávit na počítači maximálně (například) jednu hodinu. Smyslem tohoto omezení je právě zajištění rovného přístupu: má-li být zajištěn přístup k internetu všem uživatelům knihovny nebo alespoň co nejvíce z nich, je nutné zavést časové omezení pro každého z nich. Toto omezení musí ovšem platit pro všechny uživatele knihovny shodně – i ono musí být výrazem principu rovnosti.

Na druhou stranu není právní důvod pro omezování uživatele v přístupu na internet, když třeba v dané chvíli není tak říkajíc v pořadí žádný další uživatel, pro něhož by bylo třeba počítač uvolnit.

Jako přijatelná a v praxi běžně používaná konstrukce se proto nabízí, aby provozovatel knihovny v knihovním řádu stanovil časové omezení přístupu k internetu v kombinaci s tím, že není-li třeba počítač uvolnit pro jiného uživatele knihovny, může ten stávající využívat připojení k internetu i nadále, třeba až do okamžiku, kdy bude třeba počítač zpřístupnit jinému uživateli. Konkrétně si lze představit třeba následující podmínky: *internet je poskytován bezplatně, a to pro jednoho uživatele na jednu hodinu denně; tato lhůta může být knihovníkem prodloužena, pokud není třeba počítač uvolnit pro jiného uživatele.* Toto pravidlo, a to je ještě třeba připomenout, musí být – v rámci naplňování principu rovnosti – aplikováno vůči všem uživatelům knihovny. Zároveň toto časové omezení nemůže prolomit povinnost provozovatele knihovny poskytovat přístup k internetu bezplatně. Je tedy nepřijatelné, aby knihovna poskytovala přístup k internetu na určitou dobu (např. jednu hodinu) zdarma a po jejím uplynutí by požadovala od uživatele platbu. Jinak řečeno: přístup k internetu může být sice omezen časově, avšak nesmí být zpoplatněn (samozřejmě pokud nejde o přístup k placeným informacím, u nichž může knihovna požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů).

Ke druhé otázce lze uvést následující. Postupu, který využívají některé knihovny a který spočívá v tom, že knihovna ve svém volném prostoru (například ve vstupním vestibulu) umístí počítače připojené k internetu, k nimž má přístup kdokoli, kdo do knihovny přijde, je třeba věnovat zvláštní pozornost. Tento postup představuje velmi jednoduchý způsob, jak plnit povinnost podle § 4 odst. 1 písm. d) knihovního zákona – zjednodušeně řečeno, povinnost poskytovat zdarma přístup k internetu. Na druhou stranu má jistá úskalí, která nelze pominout.

Z hlediska právního lze osoby, které využívají služeb, jež knihovna poskytuje, rozdělit vlastně do dvou základních skupin; toto dělení vychází z toho, na jaké služby má uživatel nárok.

První skupinu tvoří uživatelé, které knihovna nějakým způsobem eviduje, resp. zjišťuje u nich totožnost (může jít o uživatele tzv. registrované, ale i o ty, které knihovna neregistruje, pouze je zaeviduje ve smyslu § 4 odst. 5 knihovního zákona). Těmto uživatelům knihovna povinně poskytuje veškeré veřejné knihovnické a informační služby v rozsahu § 4 odst. 1 knihovního zákona a případně další služby podle § 4 odst. 3 knihovního zákona.

Druhou skupinu tvoří uživatelé, které knihovna neeviduje. Ti mohou využívat některých jejích služeb, nemají však nárok na všechny služby v rozsahu vymezeném knihovním zákonem. Záleží na knihovně, resp. jejím provozovateli, jaké služby takovému neevidovanému uživateli poskytne. Příkladem je právě osoba využívající počítač umístěný ve volném prostoru knihovny k volnému užití. Jiným je osoba, která přijde na přednášku, jež se v prostoru knihovny koná. I mezi uživatelem z této druhé skupiny a provozovatelem knihovny vzniká právní vztah. V případě volného užití počítače půjde nejspíše o vztah na základě ústní smlouvy o výpůjčce počítače nebo smlouvy obdobné.

Úskalí postupu, kterým se nyní zabýváme, spočívá v tom, že provozovatel knihovny není známa totožnost osoby, která volný počítač užívá. Pokud tedy uživatel počítač například poškodí nebo dokonce odcizí, je provozovatel knihovny v horší situaci než v případě, kdy v uzavřeném prostoru knihovny užívá počítač evidovaný či registrovaný uživatel. Vědomost o tom, kdo způsobil provozovateli knihovny škodu, je nutným předpokladem vymáhání její náhrady.

Je tedy nezbytné především počítač zabezpečit před odcizením nebo poškozením, přičemž jak ve smyslu fyzickém (odnesení počítače, myši, klávesnice apod.), tak ochrany před poškozením softwaru (před zavirováním, vymazáním programů apod.). Také je potřeba určit pravidla pro používání počítače – jak bývají stanovena v knihovních řádech. Neevidovaný uživatel knihovny totiž nemusí být knihovním

řádem vázán a nemusí mu být ani znám – knihovní řády řeší zpravidla pouze práva a povinnosti těch uživatelů, které knihovna nějakým způsobem eviduje. Pravidla pro užívání volných počítačů by měla být v prostoru knihovny umístěna tak, aby uživatel volného počítače k nim měl přístup a aby nemohl v případě jakýchkoli problémů argumentovat tím, že je přehlédl – lze tak doporučit například vyvěšení pravidel v nápadné a výrazné podobě na stěně, u níž stůl s počítačem stojí, nebo jejich vylepení přímo na stůl, na němž je počítač umístěn. Samozřejmostí by měl být dohled nad uživateli – prostor s volnými počítači nelze ponechat zcela bez dozoru.

V návaznosti na to, že mezi uživatelem volného počítače a provozovatelem knihovny bude uzavřena nejspíše smlouva o vypůjčce (v ústní formě), lze připomenout povinnost vypůjčitele stanovenou v § 661 odst. 1 občanského zákoníku (č. 40/1964 Sb.): vypůjčitel je povinen chránit vypůjčenou věc před poškozením, ztrátou nebo zničením. U knihoven zřizovaných obcemi lze v této souvislosti ještě připomenout obecnou povinnost chránit majetek obce před zničením, poškozením, odcizením a zneužitím, jež je stanovena v § 38 odst. 2 zákona o obcích (č. 128/2000 Sb.).

Pokud jde o, řekněme, „nepřizpůsobivé občany“, o právních prostředcích obrany knihovníka proti nim podrobně pojednal článek Petry Koutné v časopise *Čtenář* č. 2/2008, na který odkazujeme.

JIŘÍ KLUSOŇ, Ministerstvo kultury ČR

Výsledky ankety SUK 2012

V Památníku národního písemnictví na Strahově proběhlo ve středu 10. dubna 2013 slavnostní vyhodnocení 21. ročníku celorepublikové akce **SUK – Čteme všichni**, v rámci které byly oceněny nejoblíbenější knihy pro děti a mládež vydané v roce 2012. Ceny obdrželi autoři, ilustrátoři i nakladatelství.

Ceny se, jako každý rok, udílely na základě ankety, kterou vyplnilo okolo tří tisíc dětí ze základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií a téměř tři sta knihovníků veřejných knihoven.

CENA DĚTÍ

1. místo: Jeff Kinney: *Deník malého poseroutky 5: Ponorková nemoc* (CooBoo)
2. místo: Petra Braunová: *Tramvaj plná strašidel* / ilustroval Filip Pošivac (Albatros)
3. místo: Miloš Kratochvíl: *Pes nám spadla* / ilustrovala Eva Sýkorová-Pekárková (Mladá fronta)

- Renáta Fučíková: *Antonín Dvořák* (Práh)
 → Radek Malý: *Poetický slovníček dětem v příkladech* / ilustroval Daniel Michalík (Meander)

CENA NOCI S ANDERSENEM

- (uděluje děti, které nocovaly v knihovnách při Noci s Andersenem)
 → Ivona Březinová: *Natálčín andulák* / ilustrovala Lucie Dvořáková (Meander)

CENA KNIHOVNÍKŮ

KLUBU DĚTSKÝCH KNIHOVEN SKIP

1. místo: Daniela Krolupperová: *Společenstvo klíčníků* / ilustrovala Barbora Kyšková (Albatros)
2. místo: Pavel Čech: *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* (Petrkov)
3. místo: Renáta Fučíková: *Antonín Dvořák* (Práh)

Dvacet nejčtenějších knih roku 2012 na základě výsledku ankety dětí SUK – čteme všichni

1. Jeff Kinney: *Deník malého poseroutky 5: Ponorková nemoc* (CooBoo)
2. Petra Braunová: *Tramvaj plná strašidel* (Albatros)
3. Miloš Kratochvíl: *Pes nám spadla* (Mladá fronta)
4. *Čtyřlístek ve filmu* (Čtyřlístek)
5. Petra Braunová: *O chlapci, který spadl z nebe* (Albatros)
6. Susan Richová: *Půlminutové horory* (Mladá fronta)
7. Christopher Paolini: *Inheritance* (Fragment)
8. David Walliams: *Babička dršňačka* (Argo)
9. Jacqueline Wilson: *Sama doma* (BB Art)

CENA UČITELŮ

ZA PŘÍNOS K ROZVOJI DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ

- (uděluje porota učitelů bez rozlišení pořadí)
 → Petra Braunová: *Tramvaj plná strašidel* / ilustroval Filip Pošivac (Albatros)
 → Jiří Dědeček: *Pohádky o Malé tlusté vile* / ilustroval Petr Nikl (Meander)

10. Daniela Krolupperová: *Dráček Mráček* (Mladá fronta)
11. Emily Steadová: *Doba ledová – Země v pohybu* (CooBoo)
12. John Flanagan: *Hraničářův učeň 11 – Ztracené příběhy* (Egmont)
13. Renáta Fučíková: *Antonín Dvořák* (Práh)
14. Jim Smith – Barry Trappney: *Já nejsem trapnej* (Albatros)
15. Alena Ježková: *Dobry svět* (Albatros)
16. L. J. Smith: *Upíří deníky* (Fragment)
17. Thomas Brezina: *V lese vlkodlaků* (Albatros)
18. Jo Nesbø: *Doktor Proktor a prdící prášek* (Jota)
19. Ivana Peroutková: *Anička a cirkus* (Albatros)
20. Zuzana Pospíšilová: *Pohádky pod polštář* (Portál)

–NPKK–

SVAZ knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) zorganizoval pod záštitou Asociace krajů České republiky již čtrnáctý ročník BIBLIOWEBU, soutěže o nejlepší webovou prezentaci knihovny. Ve dnech 18. 2. 2013 až 10. 3. 2013 zhodnotila odborná porota ve složení Ing. Aleš Brožek ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (předseda poroty), Stanislava Kavanová z Městské knihovny v Jevíčku a PhDr. Petr Škýřik z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně webové stránky 27 veřejných knihoven, které se přihlásily do letošního ročníku soutěže.

Foto Oto Mašek

Testování přístupnosti stránek pro handicapované uživatele tradičně zajistil Mgr. Radek Pavlíček z TyfloCentra Brno, o. p. s., se svými spolupracovníky.

Vzhledem k nižšímu počtu soutěžících knihoven hodnocení neproběhlo dvoukolově jako loni, ale všechny stránky byly zhodnoceny žádným až deseti body u šesti kritérií: kvalita obsahu stránek, design stránek, možnosti komunikace stránek s uživatelem (formuláře na psaní do knihovny, na objednávání novinek, on-line předregistrace, rezervace a prodloužení dokumentů), použití technologií Web 2.0 (OPAC 2.0, RSS, blog, facebook, wiki, sdílení obrazových dat apod.) na stránkách, kvalita písemné koncepce webu a přístupnost stránek pro handicapované uživatele. Za aktuálnost (sedmé kritérium) bylo možné získat 0 až 6 bodů, takže maximum bodů od jednoho hodnotitele bylo 66. Celkem tedy mohla knihovna docílit až 198 bodů.

→ V kategorii knihoven v obcích **do 10 000 obyvatel** byla nejuspěšnější **Městská knihovna a infocentrum Dolní Bousov** se 143 body před **Místní knihovnou Radotín** a **Obecní knihovnou v Chrástanech**.

Celkové pořadí ovlivnilo kritérium, jímž se zjišťovalo, zda jsou stránky přístupné pro handicapované uživatele podle českých Pravidel přístupnosti a WCAG 2.0. TyfloCentrum Brno, o. p. s., vyhodnotilo jako nejlepší webové stránky **Knihovny Jiřího Mahena v Brně**. Ta sice stejně jako Městská knihovna Litvínov získala devět bodů, ale v „rozestřelu“ zvítězila a byla oceněna zvláštní cenou **nejlepší bezbariérový web knihovny**.

Letos podeváté hodnotila stránky soutěžících knihoven i laická veřejnost, která měla možnost hlasovat prostřednictvím speciálních webových stránek. Vítězem se stala **Městská knihovna Znojmo**, která získala téměř 600 hlasů.

VÝSLEDKY

→ V kategorii odborných knihoven a knihoven v obcích **nad 10 000 obyvatel** zvítězila **Městská knihovna Litvínov** se ziskem 185 bodů, na druhém místě se umístila **Knihovna Jiřího Mahena v Brně** a na třetím **Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě**.

Slavnostní předání cen BIBLIOWEB 2013 se uskutečnilo 8. 4. 2013 na konferenci ISSS 2013. Vítězům věnovala ceny Asociace krajů ČR. Cenu veřejnosti darovala firma Anopress v podobě celoročního přístupu do svých databází.

–SKIP–

Z knihoven...

Žijeme spolu, nebo vedle sebe?

Tak jak je to vlastně s titulkem tohoto článku? Žijeme spolu, nebo vedle sebe? Přesně na tuto otázku se snažila najít odpověď akce pořádaná vítkovickou pobočkou Knihovny města Ostravy.

Foto Petr Schink

Když pracovníci knihovny instalovali fotografickou výstavu Marie Cudrákové *Savore chave – Všechny děti ze Základní školy Družby v Karviné*, jistě netušili, jaký ohlas to předeversím mezi mladými návštěvníky vyvolá. Zdařilé momentky plné rozesmátých žáků, účastníků se různých sportovních nebo uměleckých aktivit, si přímo říkaly o to, aby se k tvářím připojila i jména. A tak se knihovna rozhodla poskytnout své zázemí i pracovní nasazení, které pak karvinská i vítkovická mládež využila ke společnému setkání, z něhož se tak **vedle sebe** alespoň na okamžik stalo **žití spolu**.

Středa 27. února byla dnem napětí a příprav. Vždyť každý si připravil program podle svých schopností a představ a rád by se předvedl v nejlépeším světle. Nezapojily se jen děti, ale také pracovníci karvinské školy a vítkovické knihovny. Brzy se místnost knihovnické galerie MaM zaplnila mladšími i staršími návštěvníky, a po krátké chvíli by už nepropadla ani jejich.

Po hudebním úvodu mladého talentovaného klavíristy, který pomohl rozdozvědné publikum usadit do židlí, se

vedoucí vítkovické knihovny Kateřina Ševčíková postarala o srdečné přivítání. A pak už začal oficiální program.

Krátká prezentace přiblížila vznik knihovny a myšlenku stojící u jejího zrodu. Vítkovice potřebovaly místo, kde se budou moci bez zábrán a předsudků setkávat dospělí i děti všech etnik a všech sociálních vrstev. Při pohledu do publika se zdálo, že se tento záměr podařilo naplnit. Na řadu přišli i zástupci školy z Karviné. Paní učitelka Marie Cudráková se pochlubila výchovnými úspěchy a bohatou galerií fotek z různých školních akcí a výletů. Tento formální úvod jistě nemohl na dlouhou dobu zaujmout převážně dětské publikum, našťastí brzy začala akčnější část.

Na karvinských dětech bylo znát napětí a nervozita, divadelní představení *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* v jejich režii však nemělo chybu a jako v každé pohádce vše dobře dopadlo. Tentokrát královskou svatbou a potleskem.

Starší studentky obohatily středeční odpoledne streetdancovým vystoupením. Na SuperStar by to možná chtělo ještě trochu trénovat, hlavní však je, že se publikum dobře bavilo. To samé jistě platilo i u vystoupení nadějně mladé zpěvačky z Karviné.

Za čest a slávu vítkovické knihovny se více než zdařile postavily dvě mladé čtenářky/bojovnice. Na improvizované tatami předvedly základní prvky z japonského bojového umění aikido a judo. Hned několik kamarádek se na-

bidlo k tomu, aby s nimi bylo dosti nevybíravě mláceno o podlahu, až okna drnčela.

Společného setkání se rozhodlo využít i nízkoprahové zařízení pro děti a mládež občanského sdružení *Společně-Jekhetane* z městské části Přívoz a Poruba, které s knihovnou ve Vítkovicích dlouhodobě a velmi úspěšně spolupracuje. Skupina děvčat v tradičních krojích vířila po galerii a nenechala nikoho na pochybách, že rytmus mají Romové v krvi.

S dětmi i dospělými se o spleť příběh svého života podělil bohumínský pamětník Dudi-Kofo. Tento osobitý starý pán se účastní i projektu *Pa-RoDe*, který sbírá životní příběhy romských dělníků. Dlužno dodat, že pro tento projekt jej získala pracovnice vítkovické knihovny Jana Kubíková.

Nezbývá, než si opět položit otázku, která zazněla v úvodu. Žijeme tedy spolu, nebo vedle sebe? Možná se nám na ni nepodařilo jednoznačně odpovědět, a určitě jsme nezbourali všechny hranice, které od sebe dělí generace, pohlaví či sociální a národnostní skupiny. Ale aspoň na kratičkou chvíli jsme se spolu dobře bavili.

PETR SCHINK
KATEŘINA ŠEVČÍKOVÁ

Březen – měsíc čtenářů v knihovně v Benešově nad Černou

Do každoroční přehlídky akcí připravovaných knihovnami v celé naší republice se zapojila i naše Obecní knihovna v Benešově nad Černou. Začali jsme již 28. února besedou s **Davidem Janem Žákem**, autorem knihy *Návrat krále Šumavy*. Musím přiznat, že pan Žák je dobrý vypravěč a pokud jde o ukázkou z knížky, vybral opravdu skvělé místo a skončil v tom nejnapiňavějším. To nám pak nezbývalo, než knihu otevřít a přečíst, abychom se dozvěděli, jak to dopadlo.

V prvním březnovém týdnu jsem měla jednu besedu pro děti ze základní školy a jednu podvečerní pro veřejnost. Do školy přijel v úterý 5. března ilustrátor **Adolf Dudek**. Většina dětí znala jeho obrázky z knížek nebo z dětského časopisu *Sluníčko*. Kdo viděl pana Dudka „v akci“ s dětmi, nestačil se divit. Nadšení a energie z něj doslova sálaly. A protože mi přišlo líto, že si jeho vystoupení mohl užít jen malý počet diváků, A. Dudek přijal naše pozvání na červencovou pouť, kde se se svým vystoupením představí všem návštěvníkům bez rozdílu věku. Hned ve čtvrtek 7. března jsme si další přívál energie užili prostřednictvím Mistra Reiki, pana **Tomáše Brože** (Reiki je japonské slovo pro „univerzální životní energii“). Jeho přednáška i praktické ukázky práce s energií byly velmi zajímavé. V návaznosti na

tuto přednášku T. Brož připravil pro zájemce jednodenní seminář, který proběhl 23. března.

Klid během následujících dvou týdnů byl pouze zdánlivý. Toto období se neslo ve znamení příprav na dvě poměrně velké akce. **Velikonoční jarmark a tradiční velikonoční výstavu** v knihovně. Jarmark se konal 23. března ve spolupráci DDM Český Krumlov – pobočka Kaplice, Obecní knihovny a Obecního úřadu v Benešově nad Černou. Chtěli jsme tentokrát představit především místní řemeslníky a všechny, kteří se věnují nějaké ruční práci. Jestli a jak se nám to povedlo, museli posoudit sami návštěvníci.

Hned následující pondělí byla v knihovně zahájena již tradiční velikonoční výstava ručních prací s velikonoční tematikou. Je až s podivem, kolik se najde v našem okolí šikovných lidí a my o nich nevíme. Tímto způsobem se je snažíme „objevit“ i pro ostatní.

Ve čtvrtek 28. března přijel do naší knihovny na besedu se svými čtenáři spisovatel a historik **PhDr. Vlastimil Vondruška**. Návštěvníci se zájmem poslouchali nejen o Oldřichovi z Chlumu, ale také o historických faktech a zajímavostech, protože pan Vondruška je mistrem svého oboru.

V pátek 29. března pak na děti čekala *Noc s Andersenem*, kterou jsme nachystali už popáté. Myslím, že na je-

Foto archiv knihovny a ZŠ

den měsíc je to program docela bohatý a každý si z něj mohl pro sebe vybrat, co jej zajímalo.

A to ještě nebyl všem akcím konec. V prvním dubnovém týdnu nás čekala beseda o místní historii s **Milanem Koželuhem** o jeho milovaných Novohradských horách.

Přeji všem krásné jaro a kolegyním knihovnicím (i knihovníkům) hodně spokojených návštěvníků.

RŮŽENA LEPŠOVÁ

Před 75 lety, 1. 6. 1938, zemřel **Ödön von Horvath** (*1901), rakouský dramatik a prozaik maďarského původu, autor her *Povídky z Vídeňského lesa* či *Neznámá ze Seiny*.

Před 30 lety, 1. 6. 1983, zemřela **Anna Seghersonová** (*1900), německá spisovatelka, autorka protiválečného románu *Sedmý kříž* či knihy povídek *Neobvyklá setkání*.

Před 215 lety, 4. 6. 1798, zemřel **Giacomo Girolamo Casanova** (*1725), slavný italský dobrodruh a spisovatel, který poslední léta svého života strávil jako knihovnik hraběte Valdštejna na zámku v Duchcově a který svá dobrodružství popsal v rozsáhlých francouzsky psaných pamětech *Příběh mého života* (12 svazků a více než tři a půl tisíce stran).

Před 115 lety, 5. 6. 1898, se narodil **Federico García Lorca** (†1936), španělský básník a dramatik, zastřelený frankisty, autor *Cikánských romancí* nebo slavných her *Krvavá svatba*, *Dům Bernardy Albové*, *Yerma* či *Fantastická ševcová*.

Před 170 lety, 6. 6. 1843, zemřel **Johann Christian Friedrich Hölderlin** (*1770), německý lyrik a náboženský básník a vizionář.

Před 135 lety, 6. 6. 1878, se narodil **Eino Leino** (†1926), finský básník, novinář a překladatel, mj. jako první přeložil do finštiny Dantovu *Božskou komedii*.

Před 50 lety, 6. 6. 1963, se narodil argentinský prozaik **Federico Andahazi**, autor bestselleru *Anatom*.

Před 110 lety, 7. 6. 1903, se narodila **Marguerite Yourcenarová** (†1987), francouzsky píšící belgická spisovatelka, první žena zvolená do Francouzské akademie (1980), autorka románů *Kámen mudrců*, *Hadriánovy paměti*, *Rána z milosti*, autobiografie *Bludiště světa* či *Orientálních povídek*.

Před 120 lety, 8. 6. 1893, se narodila **Marie Pujmanová** (†1958), česká spisovatelka a novinářka socialistického zaměření, autorka románů *Pacientka doktora Hegla*, *Předtucha* či trilogie *Lidé na křižovatce*, *Hra s ohněm* a *Život proti smrti*.

Před 170 lety, 9. 6. 1843, se v Praze narodila **Bertha von Suttner** (†1914), rozená hraběnka Kinská, česko-rakouská radikální pacifistka a spisovatelka, nositelka Nobelovy ceny míru (1905).

Před 115 lety, 9. 6. 1898, se narodil **Curzio Malaparte** (†1957), italský novinář, dramatik a prozaik, autor knih *Kaput* či *Kůže*.

Před 110 lety, 9. 6. 1903, se narodila **Marcia Davenportová** (†1996), americká spisovatelka, autorka životopisu *Mozart* či slavné rodinné ságy *Údolí rozhodnutí*.

Před 135 lety, 12. 6. 1878, se narodil **James Oliver Curwood** (†1927), americký prozaik, autor dobrodružných románů ze života zvířat (např. *Vlčák Kazan*).

Před 125 lety, 13. 6. 1888, se narodil **Fernando Pessoa** (†1935), portugalský básník, esejista, prozaik a překladatel, dnes patřící mezi neoriginálnější a nejznámější autory portugalské literatury. Pracoval jako úředník a celý život se intenzivně věnoval psaní a překládání. Často bývá přirovnáván k Franzi Kafkovi. Pessoa nebyl za svého života literárně úspěšný, publikoval pouze časopisecky, žil samotářským životem a zemřel v chudobě na následky alkoholismu. Rozsáhlé dílo začalo být objeveno postupně až po jeho smrti. Pessoa byl geniální podivín a zůstává stále objeveným solitérem. Vytvořil mnohostranné, pestré dílo, přičemž stvořil mnoho svých různých alter ego, tzv. heteronym, tedy fiktivních básnických osobností, z nichž každá má vlastní biografii, filozofii i styl. Nejznámější je trojice Alberto Caeiro, Ricardo Reis a Álvaro de Campos. Patří k nim také Bernardo Soares, svému „stvořiteli“ asi nejbližší, „autor“ slavné *Knihy neklidu*. U nás dále vyšel např. výbor *Heteronyma* a *Za noci našeho bytí*, *Opiárium* a jiné básně *Álvara de Campos*, *Nevinnost je nemyslet – Básně Alberta Caeira* či *Dopisy přátelství, lásky a magie*.

Před 120 lety, 13. 6. 1893, se narodila **Dorothy L. Sayersová** (†1957), britská spisovatelka a překladatelka (přeložila mj. Dantovu *Božskou komedii*), autorka série detektivních románů a povídek s hlavní postavou amatérského detektiva lorda Petera Wimseye.

Před 60 lety, 13. 6. 1953, se narodila česká spisovatelka **Iva Procházková**, autorka knih *Únos domů*, *Nazí* nebo *Uzly a pomeranče*. V 80. letech žila v emigraci v Rakousku a v Německu. Je dcerou spisovatele a scenáristy Jana Procházky a mladší sestrou spisovatelky Lenky Procházkové.

Před 215 lety, 14. 6. 1798, se narodil **František Palacký** (†1876), český historik, politik a spisovatel, zakladatel moderního českého dějepiscetví,

vůdčí osobnost národního obrození, poslanec říšského sněmu, předseda Sboru pro zřízení Národního divadla, k jehož stavbě položil v roce 1868 základní kámen, autor monumentálních pětidílných *Dějín národu českého v Čechách i v Moravě* a mnoha dalších děl.

Před 80 lety, 14. 6. 1933, se narodil **Jerzy Kosinski** (†1991), polsko-americký spisovatel, autor románů *Nabarvené ptáče*, *Kroky* (Národní knižní cena 1969) či *Byl jsem při tom*.

Před 75 lety, 16. 6. 1938, se narodil švédský spisovatel **Torgny Lindgren**, autor románů *David a Bat-šeba*, *Dorého bible*, *Přerušený příběh*, *Čmeláci med*, *Norrlandský akvavit* aj.

Před 75 lety, 16. 6. 1938, se narodila americká spisovatelka **Joyce Carol Oatesová**, nesmírně plodná autorka románů, novel, povídek, básní, her i esejů; kvantita je u ní někdy bohužel na úkor kvality. Z jejích románů, kterých vydala přes čtyřicet, patří k nejlepším např. *Oni* (Národní knižní cena 1970), *Zahrada pozemských slastí*, *Země divů*, *Nesvaté lásky*, *Blondýnka* či *Vodopády*.

Před 110 lety, 18. 6. 1903, se narodil **Raymond Radiguet** (†1923), předčasně zesnulý francouzský spisovatel, autor románu *Đábel v těle*.

Před 390 lety, 19. 6. 1623, se narodil **Blaise Pascal** (†1662), francouzský matematik, fyzik a filozof, autor knihy *Myšlenky*.

Před 20 lety, 19. 6. 1993, zemřel **William Golding** (*1911), britský prozaik a básník, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1983), autor proslulého podobenství *Pán much* či románů *Dědicové*, *Věž*, *Dvojitý jazyk*, *Ztroskotání Christophera Martina* a *Rituály přechodu* (Booker Prize 1980).

Před 65 lety, 21. 6. 1948, se narodil anglický prozaik **Ian McEwan**, jeden z nejznámějších autorů moderní britské literatury. Jeho dílo vyšlo v češtině takřka v úplnosti. První knihu, sbírku povídek *První láska, poslední pomazání*, vydal v roce 1975, druhý soubor byl v češtině vydán pod názvem *Psychopolis a jiné povídky*. Proslavil se hned prvním z dosavadních dvanácti románů *Betonová zahrada*. Následovaly romány *Cizinci ve městě*, *Dítě v pravý čas*, *Nevinný*, *Černí psi*, *Nezničitelná láska*, *Amsterdam* (Booker Prize 1998), *Pokání* (2001), *Sobota*, *Na Chesilské pláži*, *Solar* a *Ioni Mlsoun*, který vyjde česky letos na podzim. McEwan je

také autorem knížky pro děti *Snílek*. Řada románů (např. *Betonová zahrada* či *Pokání*) byla zfilmována.

Před 65 lety, 21. 6. 1948, se narodil **Andrzej Sapkowski**, polský spisovatel žánru fantasy, autor cyklu *Zaklínač* aj.

Před 10 lety, 21. 6. 2003, zemřel **Leon Uris** (*1924), americký spisovatel, jehož nejslavnějším dílem je román *Exodus* o vzniku Státu Izrael.

Před 115 lety, 22. 6. 1898, se narodil **Erich Maria Remarque** (†1970), populární německý prozaik, autor románů *Na západní frontě klid*, *Cesta zpátky*, *Tři kamarádi*, *Černý obelisk*, *Vítězný oblouk*, *Čas žít, čas umírat* a řady dalších.

Před 345 lety, 23. 6. 1668, se narodil **Giambattista Vico** (†1744), italský filozof, historik a právník, jehož nejznámějším spisem je *Scienza Nuova* (*Nová věda*).

Před 90 lety, 24. 6. 1923, se narodil francouzský básník a esejista **Yves Bonnefoy**, nositel Ceny Franze Kafky (2007). Česky vyšla v roce 1996 jeho básnická sbírka *O nehybnosti Jámy* (za její překlad získal Jiří Pelán Cenu Josefa Jungmanna) a v roce 2007 sbírka *Oblá prkna*. Tentýž rok vyšel pod názvem *Eseje* výběr z autorovy esejistické tvorby (v překladu J. Pelána a V. Jamka).

Před 110 lety, 25. 6. 1903, se narodil **George Orwell** (†1950), britský novinář, esejista a spisovatel, autor slavných alegorických politických románů *Farma zvířat* a *1984*.

Před 50 lety, 25. 6. 1963, se narodil kanadský prozaik **Yann Martel**, jehož román *Pí a jeho život* získal Booker Prize 2001; loňská adaptace románu v režii Anga Lee získala čtyři Oscary; česky dále vyšly povídky *Fakta v pozadí případu Roccamatiových z Helsinek* a román *Beatrice a Vergilius*.

Před 100 lety, 26. 6. 1913, se narodil **Aimé Césaire** (†2008), francouzsky píšící básník a politik z Martiniku.

Před 215 lety, 29. 6. 1798, se narodil **Giacomo Leopardi** (†1837), básník, esejista, filozof a filolog, největší italský básník po Dantovi, představitel romantismu, autor sbírek *Písně*, *Verše* a *Zpěvy* či filozofické knihy *Morální dílka*.

Před 115 lety, 29. 6. 1898, se narodil **Zenon Kosidowski** (†1978), polský spisovatel, který převyprávěl biblické příběhy v úspěšných knihách *Příběhy Mrtvého moře* a *Na počátku bylo slovo*.

DOTAZ: Jak spolupracují britské knihovny s on-line vzdělávacími programy univerzit?

ODPOVĚĎ: Technický rozvoj metod vzdělávání on-line spolu se stoupajícími ekonomickými náklady tradičních univerzit přispěly v USA k rozvoji kurzů nazvaných MOOC (Massive open on-line courses). Studenti oceňují pružnost výběru studijních předmětů a časového plánu studia. Přednášky jsou ve formě videoprogramů na DVD nebo v televizi. Zároveň mají studenti individuální přístup ke kvalifikovaným učitelům.

První britský program ve stylu MOOC se nazývá *Futurelearn*. Byl zahájen v prosinci 2012 dálkovou univerzitou Open University ve spolupráci s několika univerzitami (Birmingham, Bristol, Cardiff, East Anglia, Exeter, King's College London, Lancaster, Leeds, Southampton, St Andrews and Warwick). Kurzy začnou v druhé polovině roku 2013.

Open University má za sebou více než 30 let úspěšné činnosti. Studia se za tu dobu účastnilo více než 1,8 milionu studentů, většina z nich studovala při zaměstnání. Program Open University je pružný – studenti si mohou každý rok vybrat takový počet předmětů, aby mohli pracovat a studovat zároveň. Student dostane od Open University učebnice a DVD nahrávky, které mají vysokou úroveň. Některé bývají také zařazeny do televizního vysílání a diváci je často rádi sledují, i když na Open University nestudují. Se zájmem jsem se například dívala na geologické programy o Skotských horách, po kterých jsme rádi chodili. Studenti jednotlivých předmětů se několikrát za rok sejdou na praktická cvičení a diskusi. Během studia odevzdávají prostřednictvím internetu úkoly a na konci kurzu se dostaví k písemné zkoušce. Po úspěšném absolvování určeného počtu předmětů je studentům udělen akademický titul – od bakalářského až po Ph.D. Za výuku se platí, ale poplatky jsou nižší než na normálních univerzitách. Protože náklady na studium v Británii poslední dobou stoupají, počet studentů na Open University asi poroste.

Za studium na *Futurelearn* se nemusí platit, zatím však toto studium není možno započítat mezi tradiční univerzitní kvalifikace. Předpokládá se, že jednou dojde k jeho integraci s univerzitním systémem.

Digitální fond knihovny Open University bude studentům *Futurelearn* k dispozici. Ve sbírce se nachází mimo jiné 800 středověkých rukopisů, 40 000 knih z 19. století a 50 000 zvukových záznamů.

Univerzitní knihovny budou muset zvážít, do jaké míry poskytnou přístup studentům *Futurelearn*, aniž by to ovlivnilo službu posluchačům jejich univerzity.

Důležité je, že British Library podepsala dohodu s Open University, což umožní rozvoj nových kurzů opřených o digitální fondy britské národní knihovny. Její webovou stránku navštíví každý rok asi 10 milionů uživatelů. Digitální fond British Library má zatím přibližně čtyři miliony dokumentů (40 milionů stránek), jejich počet bude stále narůstat. [Future of HE gets BL backing. CLIP Update, March 2013, p. 6; <http://www.artslondonnews.com/2013/02/26/british-library-resources-added-to-online-course-platform/>; <http://www3.open.ac.uk/media/fullstory.aspx?id=25150>.]

Před šedesáti lety jsem dálkově studovala knihovnictví pomocí tehdejších dálkových korespondenčních kurzů. Jednou za měsíc jsem poštou dostala opravené rukopisné úkoly z předchozího měsíce a seznam nových úkolů. Dokumenty pro studium jsem si sama musela někde najít. S učitelem jsem se nikdy nesetkala, jenom jsme si psali. Velké procento studentů nebylo dostatečně připraveno a propadlo při zkouškách. O co snazší to mají dnešní studenti!

Foto archiv autorky

Nejstarší nástroj k benchmarkingovému srovnávání knihoven BIX vyvinula v roce 1999 Bertelsmannova nadace a Německá asociace knihoven. Každý rok se do něj zapojí asi 250 knihoven, které mohou poměřovat své služby a výsledky činnosti. BIX slouží jako nástroj pro manažerské rozhodování, přispívá ke zvýšení výkonu a prospěch z něj mají především uživatelé knihoven. BIX srovnává 25 údajů vypočtených z různých ukazatelů čtyř hlavních okruhů. Projekt řídí tým odborníků z oblasti statistiky a měření výkonnosti a vybraní zástupci knihoven. Některé ukazatele zůstávají stejné, ovšem některé se časem mění. Srovnávají se odděleně veřejné a akademické knihovny. Například ukazatel, který měří a srovnává virtuální návštěvy knihoven, byl vytvořen ve spolupráci s Hochschule der Medien Stuttgart. Údaje o statistikách německých knihoven jsou od roku 2012 dostupné všem, ale pokud chcete smysluplně využít databáze BIX ke srovnání svých ukazatelů s jinými knihovnami, je nutné se spojit s týmem odborníků. Výsledky BIX se zveřejňují každý rok a v roce 2012 vyšlo dokonce zvláštní vydání časopisu *BIT Online* věnované této problematice. Knihovny využívají výsledků nejen k externí komunikaci, ale primárně ke zlepšení své činnosti. Podrobné informace o metodice BIX jsou v němčině i angličtině na stránkách projektu www.bix-bibliotheksindex.de.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 6, Nr. 1/ März 2013, s. 42–44)

Norské veřejné knihovny v Oslu, Bergenu, Trondheimu, Stavangeru a Kristiansandu spolupracují na tříletém projektu *Desire to read, language and ICT*, který se orientuje na přistěhovalce. Projekt byl zahájen na podzim roku 2011 a je zaměřen na rozvoj čtenářských a jazykových dovedností. Knihovny spolupracují s oficiálním Norským programem jazykové výuky pro přistěhovalce a formou výletů, exkurzí, promítáním filmů apod. podněcují touhu číst, která vede k podpoře jazykových dovedností. Výuka jazyků probíhá přímo v knihovnách, kde se přistěhovalci seznamují se všemi službami knihoven a tímto nenásilným způsobem se pro ně knihovny stanou vel-

mi důležitým místem. Výuka imigrantů je pochopitelně velmi přínosná i pro zaměstnance knihoven, kteří se tak seznámí s jinými kulturami. Knihovny fungují v přistěhovalckých komunitách jako místa setkávání, vytvářejí se zde sociální sítě. Veřejná knihovna v Kristiansandu byla lídrem celého projektu zapojení knihoven do spolupráce s imigranty. Každý týden se v knihovně scházejí senioři dobrovolníci, kteří učí mladé imigranty norštinu. Dochází tak k oboustrannému obohacování napříč různými kulturami a generacemi, vznikají i mnohá blízká přátelství. Norská agentura pro celoživotní učení VOX chce shrnout výsledky projektu a vzniklé metody práce s imigranty využít k rozvoji knihovnických služeb, které se přizpůsobí multikulturní společnosti současného Norska.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 45, No. 3/2012, s. 19–21)

Okresní knihovna Davida Gutgesela v Bardějově na Slovensku byla komunitní dávno předtím, než se začal tento termín masově používat. První výraznější komunitou, která se v knihovně začala scházet, byli mladí začínající literáti. Přípravovali zde literární večery a podporovali všechny, kteří měli zájem o psaní. Další skupinou byli lidé se zrakovým postižením, pro které je knihovna místem setkávání a relaxování. Poskytuje jim zvukové knihy a organizuje dokonce ukázky práce vodících psů. Knihovnu také rádi navštěvují lidé s mentálním postižením, hlavně handicapované děti si rády hrají se zdravými dětmi. Starší mají zájem o internet a kulturní akce knihovny. Velmi zajímavou komunitou jsou turisté a zájemci o turistiku. Klub slovenských turistů je velmi aktivní a jeho členové rádi prezentují své zážitky i v knihovnách. Spolupráce je oboustranně výhodná, turisté získávají prostor k setkávání a knihovna má dostatek atraktivních přednášek zdarma. Do knihovny tak zavítají lidé, kteří sem předtím nechodili, na setkáních dochází k propojování generací, posluchači prostřednictvím přednášek mohou navštívit místa, kam by se nikdy nepodívali, a tak se přednášky o cestování staly velmi navštěvovanými.

(*Knížnica – Ročník 14, číslo 2/2013, s. 31–32*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

ALA-APA Salary Survey : librarian – public and academic : a survey of library positions requiring an ALA-accredited master's degree. 2012 / project director Lorelle Swader ; American Library Association – Allied Professional Association : the Organization for the Advancement of Library Employees ; American Library Association, Office for Research and Statistics. [ALA-APA průzkum platů : knihovnický veřejný a vysokoškolský. Průzkum knihovnických pozic s požadovaným titulem magister. 2012.] Chicago: American Library Association, 2012. v, 81 s. : tabulky. ALA-APA Survey Report.

ISBN 978-0-8389-8616-5

Kr 39.426

The European licensing framework. [Struktura evropského licencování.] Hague: Europeana, 2011. 19 s. : barev. il.

Kff 9.369/B

IFLA Annual report 2011 : IFLA – The global voice of libraries / compiled, edited and design lay-out by Susan Schaepman. [Výroční zpráva IFLA 2011 : IFLA – globální hlas knihoven.] Hague: IFLA Headquarters, 2012. 19 s. : barev. il., grafy, tabulky.

ISBN 978-90-77897-59-1

Kpb 9.526/B

Konference Kniha ve 21. století : téma „Budoucnost knihoven – trendy a směry“, 15. – 16. února 2012 / redigovala Libuše Foberová. Opava: Slezská univerzita, 2012. 109 s. : il.

ISBN 978-80-7365-335-4

Kfd 39.439

Mener un projet international : bibliothèques françaises et coopération internationale / sous la direction de Raphaëlle Bats. [Řízení mezinárodního projektu : francouzské knihovny a mezinárodní spolupráce.] Villeurbanne: Presses de l'enssib, 2011. 184 s. : tabulky. Boîte à outils 24.

ISBN 978-2-910227-92-0

Kh 39.254

PEARLMUTTER, Jane and Paul NELSON. Small public library management. [Řízení malých veřejných knihoven.] Chicago: American Library Association, 2012. viii, 139 s. : il., tabulky. ALA fundamentals series.

ISBN 978-0-8389-1085-6

Km 39.401

Studia Bibliographica Posoniensia 2012 / zostavila Miriam Poriezoová. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2012. 254 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-89303-35-9

Ka 39.437

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BREEDING, Marschall. Cloud computing for libraries. [Cloud computing pro knihovny.] Chicago: ALA TechSource, 2012. xiii, 121 s. : il. The techset, 11.

ISBN 978-1-55570-785-9

Ife 39.240

OPPENHEIM, Charles. The no-nonsense guide to legal issues in web 2.0 and cloud computing. [Praktický průvodce právními otázkami na webu 2.0 a cloud computing.] London: Facet, 2012. x, 134 s.

ISBN 978-1-85604-804-0

Kib 39.419

SEYED, Christopher. Parents of invention : the development of library automation systems in the late 20th century. [Původci myšlenky. Vývoj knihovnických automatizovaných systémů na konci 20. století.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011. xxi, 145 s. : il.

ISBN 978-1-59158-792-7

Abda 39.141

Organizace knihovních fondů

BESERUP, Ivan and David J. SHAW, eds. Virtual visits to lost libraries : reconstruction of and access to dispersed collections : papers presented on 5 November 2010 at the CERL Seminar hosted by the Royal Library of Denmark, Copenhagen. [Virtuální prohlídky ztracených knihoven. Rekonstrukce a přístup k rozptýleným sbírkám. Dokumenty prezentovány 5. 11. 2010 na semináři CERL konaném v Dánské královské knihovně v Kodani.] London: Consortium of European Research Libraries, 2011. 171 s. : il., faksim. CERL papers, 11.

ISBN 978-0-9569996-0-3

OI 39.429

DADSON, Emma. Emergency planning and response for libraries, archives, and museums. [Plánování mimořádných situací a reakcí knihoven, archivů a muzeí.] London: Facet, 2012. viii, 230 s. : il., tabulky.

ISBN 978-1-85604-808-8

OI 39.422

KAPLAN, Richard, ed. Building and managing e-book collections : a how-to-do-it manual for librarians. [Budování a řízení fondu elektronických knih. Příručka pro knihovníky.] London: Facet, 2012. xv, 197 s.

ISBN 978-1-85604-837-8

Oaagb 39.420

Sítě knihoven

Městská knihovna Písek. Písek: Městská knihovna, 2012. – 1 DVD : barev.

Tea 489/DVD

Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

← Kolorovaný portrét
Tychona Brahe staršího

↑ Vyobrazení Pýrama a Thisbé z Tychonova památníku

← Zápis Jana Jessenia

ZLATÁ STUHA / GOLDEN RIBBON / 2013

Výroční ocenění nejlepších autorů, překladatelů
a ilustrátorů literatury pro děti a mládež

SOUTĚŽ VYHLAŠUJÍ A POŘÁDAJÍ:

Česká sekce IBBY, Klub ilustrátorů dětské knihy, Obec překladatelů
a Památník národního písemnictví

VYHLÁŠENÍ NOMINACÍ:

11. dubna 2013 v 16.00 hodin, Obřadní síň Magistrátu
Statutárního města Liberec

VYHLÁŠENÍ VÍTĚZŮ:

29. května 2013 v 15.00 hodin
Památník národního písemnictví – Sal Boženy Němcové
Strahovské nádvoří 1, Praha 1

- nominovaný autor
- nominovaný překladatel nebo titul
- nominovaný ilustrátor

UŽIJTE SI
ZLATOU STUHU
ENJOY GOLDEN
RIBBON
2013